

קונטרס

אאלפך

חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בקר

תורה לשמה

תורת שיעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור
בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיישים: כוכביות [*]

סולמית [#] -<

[מספר שיעור] -<

סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',

שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:

bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת

'בלבכי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בקר

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' בקר ז

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בקר יט

סוגיות במחשבה בקר כט

ר"א שערים

צירוף ב-ק / ב-ר / ק-ר לג

קבלה

בלבביפדיה קבלה בקר לט

מילון ערכים בקבלה בקר מד

ארמית

מילון ערכים בארמית בקר - פקר - דוקר - פוחזין - זדון מז

מדור

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
בקר

בלבניפדיה עבודת ה'

בקר

שנה מלשון שונה וחוזר, אבל מאידך בחודש מתגלה 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'^א, החידוש שיש בזמן.

וזה עומק ההגדרה לעניינא דידן - 'שבת' בבית ה' כל ימי חיי' זה בבחינת שנה שהוא שונה וחוזר על הדברים ומתמיד בהם בבחינת קובע מקום, ולעומת כך 'ולבקר בהיכלו' זוהי תפיסת החידוש, שכל פעם שהוא מבקר, הביקור שלו הוא כהתחלה חדשה.

כח ה'ביקע כשחר אורך' המתגלה בבוקר שבוקע את המניעה שבחושי הלילה

וזהו א"כ בקר שהוא תחילת היום, תפיסת ההתחלה היא הנקראת בוקר.

יתר על כן, השורש של המילה בקר עצמה זהו הבק שהוא שורש הבקע וכפי שנתבאר לעיל בהרחבה בערך בקע שזהו ה'אזי יבקע כשחר אורך' (ישעיה נח, ח), ולעניינא דידן - בכל שחר מתגלה שהחמה בוקעת ויוצאת, ועל שם כן הבוקר נקרא בקר שהוא נוטריקון בק-בר מלשון בקיעה לבר - לחוץ, והיינו משום שצורת הבוקר מתגלה באופן כזה שהחמה בוקעת ויוצאת לחוץ כמטבע לשון התפילה^ב 'מוציא חמה ממקומה' וכן בקרא (תהלים יט, ו) 'הוא כחתן יוצא מחופתו' שהקב"ה מוציא את החמה, וההוצאה הזו של החמה היא בבחינת בקיעה כלשון הגמ' 'גלגל חמה שמנסר ברקיע' שזה מתפיסת הבקיעה, וצורת הבקיעה הזו שהחמה יוצא לחוץ, היא תחילת ההתגלות הנקראת בקר, הבוקר זה הזמן שמתגלה כח של בקיעה שהאור בוקע.

בוקר - מלשון בכורים, התחלה, ומלשון 'ולבקר בהיכלו' - תפיסת ההתחדשות המתגלה במי שמגיע מדי פעם.

בקר - כפי שנאמר בקרא בראשית הבריאה (בראשית א ה) "ויהי ערב ויהי בקר". וגדר בוקר הוא - ההתחלה של היום. - ההתחלה של היממה הוא הערב - הלילה, והתחלה של היום זה הבוקר. סדר היממה בכללותו הוא ערב בוקר וצהריים, והיום עצמו נחלק לבוקר וצהריים.

ונתבונן להבין - הרי ק' וכ' הן אותיות המתחלפות [-באותיות החיך] ומצד כך כשמחליפים את הק' בבקר לכ' - בכר זה השורש של ביכורים שהם הפירות בהתחלת גידולם שיש מצוה להביאם לבית המקדש, וכמו"כ זהו השורש של בכור, הבן שנולד ראשון. ומצד כך, גם בקר הוא מלשון התחלה קרוב לשורש בכר שמשמעותו התחלה.

ועל אותו משקל בלשון הקודש נאמר בקרא (תהלים כו ד) "שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", ולבקר עניינו מי שמגיע מדי פעם, וכל פעם שהוא מגיע יש בהגעתו מעין התחלה חדשה. ולפי זה - 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי' זהו מה שהאדם נמצא בבית ה' בתמידיות ומצד זה לא מתגלה אצלו התחדשות, אבל 'ולבקר בהיכלו' זוהי תפיסת ההתחדשות שיש אצלו בבית ה'.

והרי בכללות כידוע, מחד, סדר הזמן שיש בעולם הוא באופן שהוא נמשך כסדר יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, חודש אחר חודש ושנה אחר שנה. ועל שם כן שנה נקראת

^א מטבע ברכת יוצר אור.

^ב בשבת בברכת יוצר אור.

גדר עיכובו של השטן על אברהם בדרך לעקידה - ניסיון להמשיך את תפיסת הערב בבוקר

ונתבונן להבין - הרי אותו לשון נאמרה באברהם אבינו גם בדרך לעקידה (שם כב ג) "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" וגו' בדרכו לילך לעקוד את יצחק בנו על גבי המזבח, ושם כמו שאומרים חז"ל כידוע שהשטן בא לעכבו ונדמה לו כנהר וכו' ולעניינא דידן, מה שהשטן נדמה לו כנהר והוא בא לעכבו היינו שהוא מנסה להמשיך את הלילה ליום, את הערב לבוקר, כלומר, השטן מנסה להמשיך את תפיסת החושך שהוא מלשון 'חשכת' - מניעה ולגרום מניעה נוספת לאברהם אבינו, ולכן דייקא נאמר שם בעקידה (שם שם טז) "ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" שאברהם הצליח להתגבר על המניעות של השטן.

וא"כ, כשאברהם הולך לעקוד את יצחק, הוא דייקא בא גלות בוקר, הוא מגלה את ה'מי העיר ממזרח צדק' ובעומק מונח כאן שהוא לא רק 'העיר ממזרח צדק' אלא הוא מאיר, הוא מביא את ההתעוררות להארה.

וכמו שנתבאר, כשאברהם יוצא לעקוד את יצחק בנו, השטן מנסה להמשיך את מציאות הקלקול של החושך שזה מציאות המניעות, ולעכב את אברהם מה'וישכם אברהם בבוקר' שבזה הוא בא להוציא לפועל את קיום הציווי שה' מצוה אותו (שם שם ב) "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת וגו' והעלהו לעולה".

מהות הערב - תערובת, ומהות הבוקר - הכח להבדיל את הדברים המעורבים

אבל יתר על כן הרי כמו שנאמר בקרא שהובא לעיל "ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה ויהי ערב ויהי בוקר" והיינו שהלילה נקרא כאן בלשון הפסוק ערב, ואף שבכללות כל הלילה נקרא לילה ותחלת

ובלשון אחרת והיינו הך, הרי כמו שנאמר בקרא בראשית הבריאה "ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה ויהי ערב ויהי בוקר", וגדר ההחשכה שבחושך שהיא היפך מציאות האור היא כידוע מכח שיש מעכבים שעומדים כנגד האור, ומצד כך חושך זה מלשון 'ולא חשכת את בנך את יחידך ממני' (בראשית יט, טז) שמשמעותו 'ולא מנעת' והרי שחושך זה מלשון מניעה, ולפי זה, כשמגיע הבוקר, מתגלה שהחמה בוקעת את המניעות שישנם ויוצאת החוצה ומתגלה הארתה, וזהו א"כ הבוקר מלשון בקיעה, כי מתגלה בו בקיעת המניעות, בקיעת החושך, - זה גדר יציאת החמה ע"י בקיעת כל המניעים שישנם.

כח ה'קרב' - קירבא שבבוקר לעומת חושך הלילה שיוצר הבדלה והפרשה

ובעומק א"כ, זה השורש של כל מציאות הבוקר, בלילה בזמן החושך התפיסה הנתפסת היא שיש מציאות של מרחק כי זהו עניינו של חושך הלילה שהוא מבדיל ומפריש, משא"כ בקר שבהיפוך אותיות זה קרב מלשון קירבה משום שזמן הבוקר הוא תחילת מציאות הקירבה בבחינת 'ואני קרבת אלקים לי טוב' (תהלים עג כח), וזהו א"כ הבוקר, מחד, הבוקר בוקע את המניעות כפי שנתבאר, וזה צד השלילה שבבוקר במה שהוא שולל את המניעות, אבל מאידך הוא מגלה את הכח של 'קרבת אלקים לי טוב'.

והשורש של הדבר נגלה בפרט באברהם אבינו שעליו נאמר בקרא (ישעיה מא ב) "מי העיר ממזרח צדק" בבחינת החמה המאירה במזרח, והוא זה שתיקן את תפילת הבוקר כפי שמבואר בגמ' (ברכות כוב) שלומדים זאת מהפסוק (בראשית יט כז) "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'", כלומר, מה שמתגלה באברהם שהוא משכים בבוקר זה משום שמדרגתו היא מדרגת בוקר כמו שהורחב מאד בדברי רבותינו.

דם ברית, ועל זה הוא נצטווה - "ואל תעש לו מאומה" שבעומק כמו שאומרים חז"ל, מלבד מה ש'מאום' מתפרש כפשוטו, זה גם מלשון מום - חסרון, וזה א"כ נאמר לו 'אל תעשה לו מאומה' - אל תעש בו מום, שלא יהא שום מציאות של חסרון אצל יצחק.

ולעניינא דידן - כיון שאברהם הוא במדרגת בוקר לכן הוא רצה לבקר מומים שמבקרים בקרבן, ומצד כך אברהם אבינו רצה לשלוח בו יד ולעשות בו 'מאומה', מציאות של מום שעל המום הזה יחול עבודת הבוקר לברר את אותו מום בכדי שיתגלה ביצחק תפיסה של ביקור מומים.

ולפי"ז מה שאומר לו הקב"ה "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה" היינו בעומק משום שאברהם רצה לבקר את המום מצד מדרגת הבוקר, ואילו יצחק כבר עלה מהמדרגה של בוקר שמונח בו כח של ביקור, ואצלו כבר מתגלה מדרגת הצהריים, והיינו שמצד יצחק כבר נשלמה עבודת הקרבן והוא הפך כבר להיות עולה כליל.

וחידוד הדברים - אצל אברהם נאמר 'וישכם אברהם בבוקר' בכדי לעקוד את יצחק בנו ע"ג המזבח, אבל מצד יצחק, כשהוא נעקד ע"ג המזבח, והוא הופך להיות עולה כליל עוד לפני השחיטה בפועל ע"י עצם המחשבה לשחוט אותו יחד עם פעולת העקידה, מונח כאן עליה של יצחק ממדרגת בוקר למדרגת צהריים, וכמו שבכללות בסדר היום, אברהם מקביל לבוקר שהוא תחילת היום ויצחק מקביל לצהריים ולכן הוא מתקן תפילת מנחה שזמנה בצהריים, כך גם בעקידה, מדין אברהם מתגלה 'וישכם אברהם בבוקר', אבל כיון שהוא בא לקיים את ה'זהעלהו לעולה', להעלות את יצחק לעולה, מונח בעליה הזאת עליה ממדרגת בוקר למדרגת צהריים², עליה

הלילה נקרא ערב, אבל כאן בלשון הפסוק מבואר שבהגדרה כוללת לילה וערב הם מקבילים אהדדי, ונתבונן להבין - הערב נקרא ערב מלשון תערובת שזה ע"י החושך המתגלה בו ובבוקר מתגלה לעומת כך, הכח להבדיל את אותם דברים המעורבים בתערובת, וביאור הדבר בהקבלה למה שנתבאר לעיל - בקר זה מלשון קרב משום שבבוקר מתגלה קירבא של תיקון, אבל בערב מתגלה קירבא של בלבול שזהו הרי האופן של תערובת שהדברים מתקרבים זה לזה, אבל לא באופן המסודר והמדויק והנכון אלא באופן של בלבול ועירוב, זהו ה'זיהי ערב', אבל 'זיהי ערב ויהי בוקר', וכאשר מגיע ה'זיהי בוקר', העבודה אז, היא לברר את התערובת שבערב.

ומהשורש הזה שבקר זהו אותיות קרב, באים בבוקר להקריב קרבן ושורש הדבר הוא ב'וישכם אברהם בבוקר' שהוא הולך להקריב את יצחק בנו ע"ג המזבח, וכן לאידך גיסא בקרבן יש בחינה של ביקור שזה שורש הבוקר כמו שנתבאר, שזה הרי הדין שיש בקרבנות לבקר את הקרבן מהמומים³.

ביקור המומים המתגלה באברהם שבמדרגת הבוקר לעומת השלימות המתגלה ביצחק שמתעלה למדרגת צהרים

ונתבונן לפי"ז להבין עמוק - הרי לאחר שאברהם אבינו עוקד את יצחק בנו ע"ג המזבח הוא מקבל את הציווי מהשמים (שם שם יב וברש"י) "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה" וכדברי חז"ל כידוע שכאשר נאמר לו 'אל תשלח ידך אל הנער' שלא ישחוט את יצחק, רצה אברהם אבינו לעשות בו חבלה להוציא ממנו מעט דם שזה מעין שחיטה, כמו במילה שכאשר לא מלים, עושים הטפת

² שעיקרו מתגלה כידוע בקרבן פסח מצרים שלכך מקחו הוא מבעשור לחודש.

³ ובעומק, זה מונח גם בסדר הזמנים עצמם, שהרי תחילת הדבר היה בבוקר וכשלאט לאט מתקדם הדבר, גם הבוקר מתקרב למציאות הצהריים.

אך מאותו שורש שנגע צד מסויים של השטן באברהם אבינו, מכח כך מתגלה באיל של אברהם אבינו שהוא 'נאחז בסבך בקרניו', שהרי כל דבר סבוך היינו שהוא כרוך זה בזה בבחינת תערובת, ובזה התגלה צד מסוים ששורש הערב חל בבוקר.

אבל ע"ז גופא מקיים אברהם אבינו את עומק המצוה של ביקור מומים שבמדרגת בוקר, על האיל שנאחז בסבך בקרניו שזה בבחינת ערב, כיון שדייקא שם היתה צריכה להיות תוקף העבודה של הביקור מומים בפועל שזוהי עבודתו של אברהם במדרגת הבוקר.

וכפי שחודד - מדין מדרגתו של יצחק, היתה עלייה מן הבוקר לצהריים שנקרא צהריים מלשון 'צהירו' - 'טהירו' בארמית שמשמעותה הארה שלימה, הארה שהיא למעלה ממדרגת הבוקר ולמעלה ממדרגת הביקור מומים.

הגילוי שבשעת העקידה פרוחה נשמתו של יצחק לגן עדן - עלייה ממדרגת תפילה למדרגת הקביעות שבתורה

והרי נתבאר לעיל שבוקר זה מלשון התחלה ומלשון 'לבקר בהיכלו' - ומצד כך, הרי כדברי חז"ל כידוע שבשעת העקידה פרוחה נשמתו של יצחק והוא נסתלק לגן עדן ג' שנים (מדרש הגדול בראשית כב יט), ומונח כאן בעומק שיצחק נתעלה ממדרגת 'לבקר בהיכלו' למדרגת 'שבתי בבית ה' כל ימי חי', כלומר - מצד מדרגת 'לבקר בהיכלו' מתגלה מדרגת התפילה שהיא בבחינת ביקור בהיכל המלך ערב, בוקר וצהריים, אבל יצחק נתעלה להיות מיושבי פני המלך בגן עדן שזהו בחינת 'שבתי בבית ה' כל ימי חי', ולכן דייקא הוא נכנס לגן עדן ג' שנים שזה בבחינת חזקה.

ובעומק, כמו שהוא עלה ממדרגת בוקר למדרגת צהריים כפי שנתחדד, בהקבלה לכך הוא עלה ממדרגת תפילה של 'יצחק תיקן

מתפסת הבוקר של אברהם לתפסת הצהריים של יצחק.

וכמו שנתבאר - אם כל עלייתו של יצחק היה מדין תפסת הבוקר של אברהם, באמת היה צריך שיהיה כאן ביקור מומים ולצורך כך צריך כביכול שיתגלה איזשהו מום ביצחק כדי שבאותו מום יתגלה תפסת הבוקר, לבקר מומים, אבל כשנאמר לאברהם "ואל תעש לו מאומה", מונח בזה בעומק שיצחק הוא כבר במדרגה של עולה כליל, הוא כבר במדרגת צהריים שאין בו כבר את מציאות הביקור מומים שבבוקר אלא הוא מתגלה בשלימותו כתוקף החמה בצהריים שנאמר בה "והוא כחתן יוצא מחופתו".

ולפי"ז, מה שנאמר לאחר מכן (שם שם יג) "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו" שבמקום ההקרבה של יצחק מתגלה ההקרבה של האיל, - מהו בעומק ה'נאחז בסבך בקרניו'? - שכיון שהאיל נאחז בסבך בקרניו, הרי שכפשוטו, צריך זהירות יתירה כאשר מוציאים אותו מן הסבך, שהוא לא יהפוך עי"כ להיות בעל מום, והרי שבעומק, אברהם נצרך לבדוק כאן את האיל ולבקר אותו מדין ה'וישכם אברהם בבוקר', מדין הביקור מומים.

וא"כ, יצחק עצמו נתעלה למדרגת צהריים כמו שנתבאר, אבל מצד אברהם שהוא צריך לשחוט את האיל במקום יצחק, הרי שהאיל מצטרף למדרגת אברהם ולכן חל בו בעומק הביקור מומים.

ובעומק, הרי כמו שנתבאר לעיל, ב'וישכם אברהם בבוקר' מתגלה ההתחלה של ה'ויהי בוקר' שלאחר ה'ויהי ערב', והשטן שבא לעכב מלעקוד את יצחק היינו שהוא מנסה להמשיך את הערב לבוקר, את הלילה ליום וכפי שנתחדד שערב נקרא ערב מלשון תערובת, ולפי"ז - על אף שהשטן לא מצליח לעכב את אברהם ומתגלה אצל אברהם מדרגת הבוקר,

שהוא מעין גן עדן, - ולכן גם יצחק נעקד במקום בית המקדש שהוא המקום הקרוב לגן עדן, כפי שעולה מדברי חז"ל (ב"ר יד ה) שאדם הראשון נברא מהעפר של מקום בית המקדש ומשם לקחו הקב"ה, כמו שמפורש בקרא (שם ב טו), והכניסו לגן עדן, ולכן לאחר מכן כשהוא נתגרש מגן עדן, הוא חוזר למקום בית המקדש מכח שהמקום הקרוב ביותר לגן עדן הוא מקום בית המקדש, - וכמו כן מתגלה אצל יצחק, שהוא נעקד במקום בית המקדש ומשם הוא עולה לגן עדן והוא הופך להיות קבוע שם.

וכמו שנתבאר, מונח כאן עליה ממדרגת בוקר למדרגת צהריים שזה עלייה ממדרגת 'ולבקר בהיכלו' למדרגת 'שבתי בבית ה' כל ימי חי', ויתר על כן, עליה ממדרגת תפילה למדרגת תורה כיון שהקביעות בגן עדן הוא בתורה כמו שאומרים חז"ל 'גן זו תורה' (לקח טוב שה"ש ד יב), ובגן עדן עוסקים בנג' סדרי תורה, זה מה שמתגלה במדרגתו של יצחק שהוא עולה ונכלל במדרגת גן עדן ששם מתגלה אצלו מדרגת הצהריים ומדרגת 'שבתי בבית ה' כל ימי חי'.

הגילוי שאברהם נתבשר בעקידה על לידת רבקה - מכח ש'רבקה' היא במדרגת 'הבקר' משורש דאברהם

ובעומק, בתפיסת הקרבן המתגלה בהקרבנו של יצחק מונח הקרבת פֶּקֶר שזהו שורש הקרבנו של יצחק, שהרי מיד לאחר שנעקד יצחק נאמר בקרא "ויהי אחר הדברים האלה ויוגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה בנים לנחור אחיך וגו'" וכפי שמבארים חז"ל שלאחר העקידה נתבשר אברהם אבינו שנולדה רבקה שהיא זיווגו של יצחק, וכמובן רבקה בהיפוך אותיות זה הבֶּקֶר וכן הפֶּקֶר, וכמו שמבארים רבותינו (מאור עיניים ליקוטים כב) שרבקה זה

תפילת המנחה' כמו שמבואר בגמ' (ברכות כו ב), למדרגת תורה. כלומר - כיון שתפילה היא ערב ובוקר וצהריים, הרי שמדרגת תיקון התפילה שיצחק מתקן, היא שייכת לסדר היום שנחלק לחלקים, ומצד כך בוקר וצהריים ערב זהו ר"ת בצע כיון שבהם מתגלה הבציעה" של היום לחלקים.

מה שא"כ מדרגת התורה שהיא למעלה ממדרגת התפילה, עיקר עסק התורה הוא במדרגת דביקות בתורה בבחינת 'לא פסיק פומיה מגירסא', 'ודברת במ ולא בדברים בטלים', אלא שיש אופן שהתורה מתלבשת במדרגת תפילה שמצד כך, עסק התורה עצמו הוא במדרגת 'והגית בו יומם ולילה', לימוד של בוקר ולימוד של ערב, אבל כשמתגלה התורה במדרגתה העליונה והמופשטת, הרי שהאדם עוסק בקביעות בדברי תורה, ומצד כך, מה שמבו' בגמ' במנחות (צט ב) כידוע שיוצאים ידי מצות תלמוד תורה בעסק התורה של בוקר וערב כי כבר מתקיים 'והגית בו יומם ולילה' זה רק שיוצאים בזה את מצות תלמוד תורה, שזה מחמת השפלת מדרגת התורה למדרגת מצוה כשהתכלית היא לקיים מצות תלמוד תורה שזה מקביל לערב ובוקר וצהריים שבמדרגת תפילה, אבל מדין התורה עצמה שלמעלה ממדרגת מצוות, זהו ה'קבעת עתים לתורה' בבחינה של קביעות של 'ודברת במ' - "לא פסיק פומיה מגירסא".

זוהי א"כ מדרגתו של יצחק שעלה ונכנס לגן עדן ג' שנים שזו חזקה, שהוא הפך להיות קבוע במדרגת התורה בגן עדן.

ומצד כך, גם כאשר יצחק חוזר מגן עדן, נאמר ליצחק בנבואה (בראשית כו ב) 'אל תרד מצרימה', כיון שהוא עולה תמימה והוא צריך להיות קבוע בארץ ישראל, ובעומק היינו משום שארץ ישראל היא המקום הקרוב ביותר

^ה כמו בלשון בציעת הפת שהוא מלשון חלוקה.

מלשון "הכניסה לרבקה ודשה".

ובעומק, לפי מה שנתבאר, ברור הדבר - דייקא מכח מדרגת העקידה שיצחק הפך להיות קרבן ועלייתו היא באופן שהוא עולה ממדרגת בקר למדרגת צהריים, וממדרגת תפילה דצהריים למדרגת תורה, - מהמקום הזה בעומק, מתחדש לו זיווגו שמכח כך נולדה רבקה, כלומר - זה לא רק שאחר העקידה נתבשר אברהם אבינו שנולדה רבקה, אלא עומק הבשורה היא מה שיצחק עלה ממדרגת הבוקר של אברהם למדרגה העליונה יותר של יצחק עצמו כמו שנתבאר, אבל דייקא אברהם שתיקן את תפילת הבוקר שלומדים זאת מ'וישכם אברהם בבוקר', הוא זה שנתבשר בלידתה של רבקה, והיינו שמאותו שורש של מדרגת 'וישכם אברהם בבוקר', נתגלה זיווגו של יצחק שהיא רבקה שזה אותיות הפקר כמו שהוזכר.

עליית רבקה למדרגת צהריים דיצחק במה שרבקה מגיעה אל יצחק דוקא בזמן של 'ויצא יצחק לשוח בשדה'

אבל בעומק, מדין מדרגתו של יצחק עצמו שכמו שנתחדד, הוא נתעלה ממדרגת הבוקר למדרגה של צהריים, מתגלה שכאשר אליעזר מביא את רבקה לא"י [לאחר כל המעשה שהלך אליעזר לחרן בשביל להביאה], כאשר הם מגיעים לא"י למקומו של יצחק נאמר בפסוק (בראשית כד סג-סה) "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק וגו' ותאמר אל העבד מי האיש הלזה" וגו', - והרי מהפסוק הזה של 'ויצא יצחק לשוח בשדה' לומדת הגמ' בברכות (כו ב) שיצחק תיקן תפילת המנחה, וכמו שברור ופשוט - מה שנאמר כאן שבדיוק באותו זמן שיצחק התפלל תפילת מנחה, דייקא באותו זמן מגיעה רבקה להצטרף עם יצחק, מונחת כאן עומק ההגדרה

שהיא מתעלה ממדרגת הבקר שזה אותיות רבקה שבה, והיא מגיעה להצטרף ליצחק דייקא בשעה שהוא מתקן את תפילת המנחה שהיא מתעלה למדרגת הצהריים.

ובעומק, העליה של יצחק ושל רבקה המצטרפת אליו למדרגת הצהריים, היא עליה ממדרגת קרבנות של זבח למדרגת מנחה שזה בהבחנה של 'מנחות', כלומר, זוהי עליה ממדרגה הקירבא שבקרבן שזה מדרגת הבוקר של אברהם אבינו לתפיסה העליונה שהיא מדרגת המנחה המתגלה בזמן הצהריים.

והסבר עומק הדברים - הרי כמו שנתבאר, במדרגת הבוקר של אברהם מתגלה ההבחנה של ביקור הקרבן ממומים, ומה שנצרך לבקר מומים זהו מהשורש שיש טוב ורע שהרע הוא שורש חסרון- המום שנצרך להבדיל אותו מן הטוב.

וזה בעומק כידוע מאד, כל סוד העבודה בעלמא דידן השתא, מתולדת חטא אדם הראשון באכילה מעץ הדעת טוב ורע, לברר ולהבדיל את הטוב מן הרע שמעורבים זה בזה, - זה כל עבודתנו וזה שכרינו על עמלינו שאנחנו עמלים כאן בעולם, זה תמצית העבודה, לסלק את הרע ולגלות את הטוב, ולעניינא דידן - העבודה היא לבטל את התערובת של הערב ולגלות את מציאות הטוב שעל מנת כן נצרך בוקר בשביל לבקר את הדבר ולראות שאין בו חסרון ומום בבחינת 'מאומה' דקלקול כמו שנתבאר.

עומק מדרגת יצחק - עלייה מעולם העבודה לעולם שכולו אור

ולפי"ז נבין בעומק - יצחק שעלה לקרבן בעקידה והוא הפך להיות עולה כליל, עולה ממדרגת התערובת של טוב ורע כמו שהוסבר בהרחבה לעיל שזוהי עלייתו ממדרגת הבוקר שבבחינת ביקור מומין - 'בקרן טלה' - שמצד כך לא נצרך לבקר את יצחק כקרבן,

¹ שלשון ביקור זה הלשון שבכל מקום נוקטים חז"ל ביחס לבידיקה ממומים כמו במשנה בחגיגה 'אין אומרים בקרו אלא בקרו טלה' וכן ע"ז הדרך בעוד מקומות בחז"ל.

עשייתו לקרבן.

אבל יצחק עצמו נתעלה מכח העקידה ממדרגת העבודה שבקרבנות ששייכים למדרגת הבוקר להיות עולה כליל שזה המדרגה שלמעלה מהעבודה, והעולם שלמעלה מהעבודה הוא עולם שכולו אור בבחינת אור שברא הקב"ה ביום ראשון שגנזו לצדיקים לעתיד לבוא (רש"י בראשית א, ד).

ובכל יום בצהריים, מתגלה ניצוץ מהמדרגה הזו של יצחק שמונח בה עלייתו של יצחק ממדרגת תפילת הבוקר למדרגת תפילת המנחה.

מדרגת עוה"ז המצורף לעוה"ב - עבודה המצורפת לשכר ומדרגת

עוה"ב עצמה - אוצר של מתנת חנם

ונתבונן להבין - השורש מנח שבמנחה זה אותיות חנם, כלומר - הרי מדין מדרגת עולם הזה אנחנו נמצאים בעולם של עבודה כפי שנתחדד לעיל, וכידוע, כנגד עולם של עבודה יש את מציאות עולם השכר, זוהי תפיסת העולם שבו אנחנו נמצאים השתא, תפיסה של עבודה ושכר של העבודה, ומצד כך כיון ששכירות משתלמת לבסוף, לכן בסוף ה'שית אלפי שנים' כשנגמרת העבודה, אז מתגלה עולם השכר.

ולערכין דידן - מדרגת העבודה עיקרה היא סילוק התערובת שזה עבודת הביקור של הבוקר כפי שנתחדד לעיל, ואז, כשזוכים, מגיעים מכח כך לעולם השכר.

אבל למעלה מכך יש 'אוצר של מתנת חנים' כלשון חז"ל שהוא שייך דייקא למדרגת עולם הבא, - מחד נאמר 'היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם' שזה עולם השכר שלאחר עולם העבודה, אבל למעלה מכך, מדין עולם הבא עצמו ללא הצירוף של עולם הזה לעולם הבא, העולם הבא עצמו הוא עולם של מתנת חנם ומצד כך אומרים חז"ל 'היום לעשותם ולא למחר לעשותם' שבעומק כוונת חז"ל שעולם

וכל עבודת הביקור מומין לא נתלבשה אלא במדרגה התחתונה של האיל שנאחז בסבך בקרניו שזה עבודתו של אברהם, אבל יצחק עצמו עולה למעלה ממדרגת הביקור למדרגת הצהריים.

ושם הוא נמצא בעולם שכולו אור מעין אור דלעתיד לבוא שאומרת הגמ' שעתידי הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה (גדרים ח ב) שזה בבחינת צהרים, כיון שכשאינן מציאות של טוב ורע, אין מציאות של 'בקרן טלה', והרי שכשיצחק התעלה מה'בקרן', היינו שהוא התעלה מהתערובת שבערב שהוא תערובת של טוב ורע, והרי שיצחק לא נמצא בתוך עולם העבודה אלא כולו בן עולם הבא, וזה הרי מה שמפורש בדברי חז"ל (זוהר נח ס). שבשעת העקידה נתעלה יצחק למדרגת עולם הבא, ומכח כך, על אף שאין הקב"ה משרה שכינתו על הצדיקים כאן בעולם בגילוי שזה מכח (איוב טו טו) "הן בקדושו לא יאמין", שמא ח"ו הם יחטאו, לעומת כך אצל יצחק, הקב"ה השרה את שמו עליו בחייו (תנחומא תולדות ז) מפני שהוא נסתלק ממדרגת עולם הזה, ולכן נאמר בו (בראשית כז א) "ותכהינה עיניו מראות" כיון שהוא כבר לא שייך למדרגת 'חיזו דהאי עלמא' אלא הוא שייך למדרגת עולם הבא, ולכן עליו יכול להיות נאמר 'בקדושו יאמין' כמו שלעתידי לבוא כשמיגיעים לעולם הבא שהוא בבחינת 'שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ' (קהלת יב, א) שאין בו מציאות של בחירה, מתגלה 'בקדושו יאמין'.

וא"כ, מונח כאן בעומק הגדרה ברורה מאד במדרגתו של יצחק, שהוא נתעלה מעולם העבודה לעולם העליון, לעולם שכולו אור שלמעלה מ'בקרן טלה', - שורש העבודה היא עבודת הקרבנות, אבל אצל יצחק, כיון שהוא נתעלה והופך להיות עולה כליל, הרי שהוא כבר למעלה מהעבודה. - עצם העקידה היא גופא מה שאברהם נצטוו 'והעלהו לעולה' (בראשית כב ב) להעלות את יצחק בנו ע"ג המזבח, שזה העבודה המתקיימת ביצחק,

שיצחק היה דבוק במדרגת תפילת המנחה שזהו ה'ויצא יצחק לשוח בשדה', מכח כך הצטרפו יצחק ורבקה אהדדי, וכמו שנתבאר שזהו מה שנאמר מיד לאחר מכן 'והנה גמלים באים ותשא רבקה את עיניה' וגו', ומה שרבקה באה דייקא כשיצחק עוסק בתפילת המנחה היינו שהיא מתעלה אז להיות במדרגתו של בעלה בבחינת מה שדורשת הגמ' בכתובות מהפסוק 'בעולת בעל - בעלייתו של בעל', והיינו שהיא מתעלה מהמדרגה של רבקה אותיות הבקר שבבחינת ה'ולבקר בהיכלו', להיות במדרגתו של יצחק דייקא בשעה עצמה שבה הוא מתקן את תפילת המנחה, שזוהי העלייה למדרגה של עולם שכולו שר.

הגילוי שרבקה נשארה גם במדרגת הביקור של הבוקר שמכח כך מתגלה הצורך לברר את יעקב מעשיו

ובהבחנה הזו, אמנם מהשורש הזה יצחק עצמו דבוק כמובן במדרגה של עולם שכולו טוב, אבל אצל רבקה, אף שהיא נתעלתה למדרגתו של יצחק, אבל עדיין היא אינה דבוקה לגמרי במדרגה של 'כולו טוב', ולכן מתגלה אצלה (בראשית כה, כד) "והנה תומים בבטנה", תערובת של עשיו ויעקב שמריבים על נחלת שני עולמות (רש"י שם פסוק כב). ובשעה שיעקב בוחר לחלקו את העולם הבא ועשיו בוחר לחלקו עולם הזה - שם הושלמה מדרגת הבקר של רבקה שזהו חלקה לחזור ולברר את יעקב מעשיו.

ומצד כך, מה שנאמר בקרא (שם שם כא וברש"י שם) "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו" וכמו שאומרים חז"ל זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת, זהו מכח השורש שבפעם הראשונה שהם נפגשו, זה היה בזמן של תפילה, ומה שנאמר (שם וברש"י) "ויעתר לו ה'" כמו שאומרים חז"ל שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, היינו

הבא לא שייך מצד עצמו לתפיסת עולם העבודה והעשייה המתגלה בעוה"ז כי יסודו הוא עולם של מתנת חנם.

כלומר, מדין מדין מדרגת עולם הזה שמצטרף לעולם הבא, הרי שעולם הזה הוא במדרגת עבודה ועולם הבא הוא עולם השכר, ומצד כך 'היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, דייקא 'זמחר', שזה העולם הבא שמגיע לסוף עוה"ז בבחינת שכירות המשתלמת לבסוף, אבל מדין מדרגת עולם הבא עצמה, מדרגתו היא - אוצר של מתנת חנם.

ומצד כך, מי שחי כאן בעולם במדרגה של עבודה, עליו נאמר 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא' (פאה א א), שהוא אוכל כאן בעולם, מהשכר של הפירות שיוצאים ממעשיו, אבל צדיקים שדביקים במדרגת עולם הבא, הרי שהם אינם מבקשים את פרי מעשיהם, אלא הם מבקשים מתנת חנם, משום שמתנת חנם, היא היא מדרגת עולם הבא בעצם.

וזה מה שמתגלה במדרגת תפילת מנחה שהיא אותיות החנ"ם כמו שהוזכר, - מדין העבודה של הבוקר צריך לעשות ביקור, וכמו"כ מדין העבודה של הערב, צריך לברר את התערובת שזוהי עבודתו של יעקב אבינו שבבחינת עקב - סוף, וזה מה שיעקב מתקן תפילת ערבית לעמול במדרגת התערובת ולבררה - וכפי שמתגלה ביעקב אבינו עצמו שבכל ימיו שהוא היה אצל לבן, הוא עסק בביורר התערובת המתגלה במדרגת הערב', אבל מדין העבודה של הצהריים שזוהי מדרגתו של יצחק שתיקן תפילת המנחה, הוא עולה מהבוקר ודבק במדרגת הצהריים, והיינו בעומק, שהוא דבק במדרגת אור דלעתיד לבוא שעתיד הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה - שבכל הצהרים מתגלה מעין דמעין של המדרגה הזו - זוהי המדרגה המתגלה בתפילת המנחה, ומכח מה

¹ גנובתי יום וגנובתי לילה (בראשית לא לט), ועל גבי כך מתגלה אצל יעקב שמכח עבודתו אצל לבן יש לו בקר (בראשית לב, ח) שזה שייך לעבודת הביקור של הבוקר.

תפילת ערבית שהיא כנגד איברים ופדרים שלא נתעכלו מבעוד יום שקריבים כל הלילה כולו (ברכות נו ב), - זה העבודה של יעקב וזהו חלקו לברר את אותם חלקים שעדיין לא נתעכלו ונשאר בהם תערוכת של טוב ורע שמעכבת את מציאות העיכול.

כלומר - הערב החיצוני שזהו כח המניעות שבחושך כבר נתברר ע"י אברהם שע"ז נאמר 'ולא חשכת את בנך את יחידך ממני', כפי שנתבאר לעיל, שזהו הערב שבבחינת 'ערב זעיר' שאותו מברר אברהם אבינו, אבל התערוכת של ה'ערב רב' שנמצאת בעולם ובגניזו - זה התערוכת שבא יעקב לברר מחלקו של עשיו.

מחד, הבוקר עלה לצהריים שזה הבקר של רבקה שנזדווגה למדרגת הצהריים של יצחק, אבל מאידך, נשארה עדיין אצל רבקה מציאות הבוקר כיון שנשארה עוד עבודה של ביקור, וכדוגמא, כמו שכשמסננים יין משמרים, כל סינון מברר את היין יותר", כך גם בכחה של רבקה מתגלה כח של בירור נוסף שנצרך לברר בפנימיות הדקה את התערוכת של ה'ערב רב' הנעלמת והמכוסה.

וזה נעשה ע"י יעקב שתיקן תפילת ערבית.

זה א"כ בתמצית, כללות הסדר של ערב ובוקר וצהריים, והחלקים הגנוזים בפרטות בעבודת הבוקר.

שאלות ותשובות שלאחר השיעור

שאלה: במה שנתבאר בשיעור שכשיצחק תיקן תפילת מנחה הוא עלה מעולם העבודה, והרי לכאור' המנחה עצמה היא עבודה.

תשובה: הגדרת הדבר - בתוך קומת בית המקדש יש לנו קרבנות של זבחים ויש לנו מנחות, וגם במנחות מתגלה בחינת עבודה, אבל השורש של המנחה הוא במה שמנחה היא אותיות החנם. כלומר - בוודאי שבפועל מנחה

משום שיצחק ש'כולו טוב' זה גופא מדרגת ה'צדיק בן צדיק' שבו שהוא עולה תמימה, אבל אצל רבקה שתפילתה במדרגת 'צדיק בן רשע' היינו משום שעדיין מתגלה בה תפיסת התערוכת של הערב.

ויעקב שתיקן תפילת ערבית היינו שהוא בא להבדיל את עשיו ממנו, ושורש ההבדלה מתחילה כבר ממעי אמו כמו שנאמר בקרא (שם שם כב וברש"י) 'ויתרוצצו הבנים בקרבה' שכל אחד מתרוצץ לצאת למקום אחר, ולפי מה שנתבאר מה שיעקב נצרך לעבודת ההבדלה של עשיו ויעקב זהו מכח התערוכת של הערב שנצרך עדיין לברר בחלקה של רבקה, מכח מה שהיא לא נצטרפה בשלימות למדרגתו של יצחק.

וא"כ, שלימות מדרגת הבוקר באה דייקא אחרי הערב משום שזהו הסדר הפשוט, קודם מבררים את התערוכת ולאחר מכן מבקרים את הרושם שנשאר שזהו בחינת המומים שנשארים.

מדרגת הבוקר של אברהם שמבררת את חושך הלילה בבחינת 'ערב זעיר' ומדרגת ערב של יעקב שמבררת את ה'ערב רב' שנשאר בנעלמות

אבל הרי מצד סדר עבודת הקרבנות, הלילה הולך אחר היום, והרי שהסדר הוא, קודם בוקר, לאחר מכן צהריים ולאחר מכן ערב, וזהו הסדר המתגלה בג' אבות, בתחילה מתגלה עבודתו של אברהם אבינו שהיא עבודת הבוקר, ולאחר מכן מתגלה בעקידה העליה של יצחק למדרגת הצהריים שזה משתלשל בפועל ל'ויצא יצחק לשוח בשדה'.

אבל אין הכוונה שכבר אין תערוכת כלל אלא ישנה תערוכת שעדיין נשארה בגניזו ובנעלמות, וזה הבירור שחל מכח רבקה שיוצאים ממנה עשיו ויעקב, ע"י יעקב שמתקן

¹¹ וכמו כן בקמח שמנפים אותו ב"ג נפה במקדש לגבי עבודת המנחות.

תשובה: הרי כל דבר קיים בסדר המדרגות הפנימיות - ואנחנו דבקים בעולם העבודה במדרגה של יצחק כשהוא היה עדיין במקום העבודה דיליה - אבל זה פשוט שכל המדרגות קיימות.

שאלה: האם הכח של יעקב לברר את ה'ערב רב' זהו מכח הביקוע של יעקב, או שהוא מברר את הערב-רב ע"י כח נוסף.

תשובה: כפי שהוזכר לעיל בשיעור על ערך 'בקע' ב'ויבקע עצי עולה' זה הביקוע שבשורש העצי עולה שהוא בעץ הדעת שנצרך לבקע בטוב והרע שבו, ומצד כך, בוודאי שחלק מעבודתו של יעקב היתה בעצים ולכן הוא מפצל פצלות לבנות בעצים 'מקל לח ולוז וערמון' שבשקתות המים בכדי לברר את הטוב שלו מהרע של לבן, וא"כ חלק מעבודתו הוא הביקוע שמבדיל בין הטוב והרע ולבטל את התערובת, אבל שורש עבודתו של יעקב היא לבטל את התערובת הפנימית היותר נעלמת ולא רק את המניעות שבחושר, ובדקות יותר, העבודה של אברהם אבינו היא להתנגד למניעות ולגלות מציאות של בוקר, והעבודה של יצחק היא לברר את התערובת, והעבודה של משה רבינו - שבכללות זה חלק מקומת יעקב - אבל בעומק זה נחלק לשנים, 'מלגאו ומלבר', ומצד כך משה הוא כנגד הערב רב ויעקב הוא כנגד ה'ערב זעיר', אבל תחילת העבודה של ה'ערב רב' מתגלה ביעקב שתיקן תפילת ערבית שהרי משה לא תיקן תפילה, וא"כ, מה שנתבאר שתפילה דיעקב מברר גם את הערב רב, היינו מצד מה שמשה ויעקב הם בשורש אחד ביחס לנידון דידן, אבל בפרטות כשנדייק, זה לא יעקב מדין יעקב עצמו אלא ששורש תפילתו של יעקב היא קרובה למדרגתו של משה רבינו.

היא עבודה וכהן שעובד את המנחה יש לו את כל הדינים של עבודה כמו בזבחים וכשהוא עובד אותה מחוסר בגדים הוא כזר וכו', וא"כ, בגדר של עלמא דידן בוודאי שהמנחה היא בהבחנה של קרבן, אבל ההגדרה הברורה - המנחה מצד השורש שלה מתגלה מדין החנם, והרי חז"ל אומרים (לשון הגמ' בברכות) - "לעולם אל תהא תפילת המנחה קלה בעיניך שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה" ובעומק מה שמונח כאן, שמה שאליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה משום שהמנחה יונקת תמיד ממדרגת מתנת חנם, מה שאין כן שאר התפילות שהם יונקות ממקום העבודה, ומצד כך מפשפשים במעשיו של האדם מה ראוי שהוא יענה ומה לא ראוי, לעומת כך במנחה - מצד השורש שלה - היא ממקום ה'חנם' על אף שה'פועל' שבה הוא במקום העבודה כמו שברור.

שאלה: איך מסתדר מה שנאמר בשיעור שיצחק עלה למעלה מעולם העבודה למה שמבואר בסדר שיצחק הוא עמוד העבודה.

תשובה: אמת בדיוק - הוא עמוד העבודה כמה שהוא היה צריך להסכים לעקוד את נפשו, אבל אחרי שהוא עקד את נפשו, עכשיו הוא דבק בלמעלה מן העבודה. - מה דיצחק הוא עמוד העבודה זה משום שאין לך עבודה יותר גדולה ממה שיצחק מסכים שיעקדו אותו, אבל אחרי שהוא הסכים, הוא מתעלה ללמעלה מהעבודה - וזוהי ההגדרה של 'תחילתו עבודה וסופו מתנה', כלשון הרמח"ל בשער הקדושה במסילת ישרים, הוא מתעלה מהעבודה ל'סופו מתנה', וההגדרה היא ברורה מאד - העבודה היא בו אבל מכח כך הוא עולה למעלה מהעבודה ע"י שהוא משלים את העבודה והוא הופך להיות עולה כליל.

המשך שאלה: וגם היום, לאחר שהוא השלים את העבודה, הוא נקרא עמוד העבודה.

מדור

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

בקר

סוגיות במחשבה

בקר

בלבניפדיה מחשבה

בקר

ביאור הדברים.

התורה מתארת את כוח ההיזק שנמצא בבעלי חיים דווקא ביחס לשור - "וכי יגח שור" (שמות כא כח). אמנם כבר אמרו (ב"ק סד.) שלא דווקא שור אלא הוקשו כל בעלי חיים אלא שדיבר הכתוב בהווה, ששור הוא זה שמזיק. יתר על כן מפורש במשנה (ריש פ' שור שנגח) שגם פרה נוגחת - "ופרה שנגחה את השור". מבואר א"כ שיש כאן היזק אהדדי ו'שור' לאו דווקא.

והנה, בשונה משאר המזיקים, לשור דין מיוחד וזה שתחילתו תם ורק כשהוחזק למזיק נהפך ל'מועד'. ונחלקו במשנה (שם כג:), כיצד יכול לחזור לתמותו, ולשיטת ר' מאיר "כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח".

בהתאם לכך, בהמה גסה יש בה שורש רע כיון שדרכה להזיק וממילא נקראת 'בקר' דצריך 'ביקורת' על פעולותיה שלא תזיק. יתר על כן, תמיד צריך לבקר באיזה מעמד היא מצויה כעת, אם תמה או מועדת. ועוד, שלשיטת ר' מאיר חוזרת לתמותה על ידי 'ביקור' של התינוקות שממשמשים בה.

ויהי ערב ויהי בוקר -

תערובת שהוא אחד

פעם ראשונה שנאמר בתורה לשון של בוקר - "וירא אלוקים את האור כי טוב ויבדל אלוקים בין האור ובין החשך. ויקרא אלוקים לאור יום ולחושך קרא לילה ויהי ערב ויהי

ג' פירושים לשורש 'בקר'

שורש 'בקר' מתפרש בשלושה אופנים בלשון הקודש - א. "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" (בראשית א ה). ב. "ויהי לו צאן ובקר וכו'" (בראשית יב טז). ג. "לא יבקר בין טוב לרע" (ויקרא כז לג).

כמובן ששורש אחד לכולם.

בְּקָר

מבאר הרד"ק^א ש'בוקר' ו'ערב' מלשון דבר והיפוכו. 'ערב' נקרא מלשון 'תערובת', דבלילה אין כוח ראייה לברר את הדברים והם נעשים מעורבים, ובבוקר יתבקר הדבר ונעשה ברור.

ועל פי המתבאר לעיל^ב ש'בק' מלשון לבוקק, נבין את המילה 'בקר'. דלפני הבוקר היה ערב - תערובת - רע. בא הבוקר ומבוקק את הרע ומוציאו לחוץ (ל'בר'), וזה 'בקר' - 'בק-בר'.

לפי זה, 'בקרה' היינו שבוחר ובודק דבר הנמצא בתערובת ומבוקק את הרע ומוציאו לחוץ ולא נשאר אלא מציאות הטוב.

נמצא שבעומק, 'בוקר' ו'בקרה' עניינם חד הוא.

על דרך זה נפרש את שם הבעלי חיים הנקראים 'בקר'.

דהנה, שם תואר 'בקר' חל על בהמה גסה - שור ופרה, ובדרך כלל בנם נקרא 'בן בקר' (בראשית יח ז).

^א ספר השורשים ערך 'בקר': "ומן הענין הזה נקרא בְּקָר כי בבקר יתבקר כל דבר לאור היום והפכו הערב שיתערבו כל הדברים ולא יכירם אדם".

^ב בערכי 'ב-ק'.

בקר יום אחד" (בראשית א - ד-ה).

וצ"ע דבתחילה נאמר 'ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך', ולאחר מכן נאמר 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד'.

אלא בהגדרה הפנימית זהו דבר 'אחד' שיש בו 'הבדלה'.

דוגמא לכך.

שבעה קני המנורה היו נבדלים זה מזה אולם "מקשה תעשה המנורה" (שמות כה לד). נמצא שמתוך ה'אחד' עדיין יש הבדלה בין זה לזה.

עם זאת, מבאר הזוהר הקדוש שבזמן התיקון במדרגה הפנימית אז 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד', אבל כשנמצאים בזמן הקלקול במדרגה החיצונית על זה נאמר 'ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך'.

ועל פי המתבאר שערב מלשון תערובת, ובוקר בא לבקר ולברר תערובת זו, נמצאנו למדים ב' הגדרות.

בחיצוניות - הבוקר נבדל מהערב, אולם בפנימיות הבוקר והערב מחוברים יחד - 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד'. ואם כן יש להבין הגדרה פנימית זו דחידוש הוא.

עמלק מחבר ערב ובוקר לאחד בקלקול

בדרך רמז 'בוקר' במילוי (ב"ת ו"ו קו"ף רי"ש)

גימט' 'כי יד על כס י-ה מלחמה ליקוק בעמלק מדור דור' (שמות יז טז). והרי עמלק שורש הרע שבבריאה, ועיקר הביקורת הוי לעקור את הרע. נמצא שעל עמלק חל עומק ההבחנה שנאמר 'ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך'. יתר על כן.

מבואר בחז"ל¹ שעמלק היה מזנב באלו שפלטם הענן שהיו חסרי כח מחמת חטאם (רש"י דברים כה יח).

יוצא לפי זה, שעמלק מצרף את עצמו לבחינת 'בוקר', דהיינו לאלו שנבקו מהמחנה ויצאו ל'בר'.

ממילא, לא רק שהוא מתחבר לערב ממקום תערובת, אלא גם לאלה ששייכים לבוקר, רק שלוקח את הבוקר באופן דקלוקל. אם כן אחיזתו הוא הן מדין ערב והן מדין בוקר.

וביתר ביאור.

ידועים דברי חז"ל² שיש ה' מיני ערב רב - נפילים, גיבורים, ענקים, רפאים ועמלקים וסימנם נג"ע ר"ע. נמצא אפוא, שמצד אחד עמלק שייך למערכת הערב רב מדין ה'ערב' שבו. אולם מדין 'לעצמו', מדרגתו שייך לבוקר. וכמו שהוזכר שאחזו במי שבקו ויצאו לבר מחוץ למחנה.

על פי האמור, עמלק לא אוחז במדרגת בוקר לחוד ומדרגת ערב לחוד, אלא עומק כוחו הוא

¹ זוהר בראשית לא: "הה"ד ויבדל אלהים בין האור ובין החשך, ואי תימא הוה הבדלה ממש, לא, אלא יום אתי מסטרא דנהורא דאיהו ימינא, וליילה מסטרא דחשוכא דאיהו שמאלא, וכד נפקו כחדא אפריש לון, והבדלה הוה מסטרוי, לאסתכלא אפין באפין, ולא תדבקא דא בדא למהוי כלא חד". וע"ע זוהר שמות קסז:

"ירא אלהים את האור כי טוב דא איהו עמודא דקאים באמצעייתא וקאים ואחיד בסטרא דא ובסטרא דא, כד הוה שלימו דתלת סטרין כתיב ביה כי טוב מה דלא הוה בהני אחרנין בגין דלא הוה שלימו עד אור תליתאה דאשלים לכל סטרין וכיון דאתא תליתאה דא כדיון אפריש מחלוקת דימינא ושמאלא דכתיב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך".

² שורש תערובת הגמורה דקלקול כמובן הרי הוא עץ הדעת, שטוב ורע מעורבים זה בזה.

³ תנחומא כי תצא י: "כל הנחשלים אחריו... ורבי נחמיה אומר, כל מי שהיה הענן פולטו, היה נישול".

⁴ תיקוני זוהר נה: "ורשיעייא דאינון ערב רב אתמר בהון סו"ף פסוק, דאינון מזרעא דעמלק דאתמר ביה ויאמר כי יד על כס י"ה, ואינון חמש מינים עמלקים גבורים נפילים ענקים רפאים".

דהרי מבואר בחז"ל¹ שעמלק לקחו את מילותיהם של ישראל וזרקום כלפי מעלה. דייקא זרקו מה ששייך למקום כח הולדה של הזכר כי אין לעמלק יחס למציאות מקום זו, אלא כל יחוסו במקום ההולדה של מציאות האם.

בהמשך לכך.

יחס אדם לאביו הוא מצד ההריון שנעשה באתכסיא בלילה וכמו שאמרו (גדה טז): "מאי הורה גבר' לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון". אבל יחס האדם לאמו, הרי הוא בגילוי בלידה הנעשה בקולי קולות (ברכות טו).

לפי זה כוחו של עמלק שנתבאר במדרגת הבוקר - 'בק' 'פוק', מתייחס למציאות האם, שזו מדרגת הגילוי. דערב זמן הנעלמות - האתכסיא, וכנגדו הבוקר - זמן הגילוי.

והוא שייך גם לערב שהוא זמן הריון כנ"ל בחינת 'דעת' - 'והאדם ידע את חווה אשתו'. וכידוע, דע"ת גימט' 'ערב רב'. פגם של עמלק הגיע עד הדעת הנעלם, שהיא עומק הנעלמות שבדעת.

על פי זה נבין את כוח אחיזת עמלק באלו שפלטם הענן. דכשעדיין היו בתוך הענן היו מכוסים אלא שבפליטתם נהפכו לגלויים. זה עומק ההבחנה של עמלק שהדבר יוצא לחוץ, דהיינו שיוצא ממקום האתכסיא למקום הגילוי.

כוח עמלק במקום המעבר בין ערב לבוקר

התבאר לעיל ש'יהי ערב ויהי בוקר' מורה

חיבור וצירוף ערב ובוקר בקלקול גם יחד בבחינת 'יהי ערב ויהי בוקר יום אחד'.

כוח עמלק במדרגת האם - יציאה לחוץ בגילוי

הוזכר לעיל שוולד פרה נקרא 'בן הבקר'.

והנה, האב נקרא 'שור' והאם נקראת 'פרה' וולדס קרוי בשם פר' - "פר אחד בן בקר" (שמות כט א). וברור שעל שם אמו ה'פרה' נקרא כך ולא על שם אביו ה'שור'.

ובשונה מבני אדם שמצאנו דינים המיוחסים אחרי האב, בבהמה בהגדרה כללית, כל יחוסו אחרי אמו. וכמו איסור 'אותו ואת בנו' (ויקרא כב כח) שקאי על איסור שחיטה הוא ואמו ביום אחד (חולין פב).

כאמור עמלק הוא תכלית השפלות והרוע, והיות והמדרגה העליונה ביותר בבריאה היא מדרגת האדם, נמצא שכאשר עמלק מפיל את האדם, הריהו מוריד אותו ממדרגת אדם למדרגת בהמה - "נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מט יג).

אולם כבר נתבאר ב' מדרגות בעמלק - 'ערב' ו'בוקר'. לפי זה, מדין ה'ערב רב' הוא מפיל אותו למדרגת הערב, ומדין ה'בוקר' למדרגת 'בר פוק', שמוציא אותו לחוץ. היציאה לחוץ דייקא מתגלה בבחינת האם דכאשר האב מוליד הוא מוציא טיפה ולא ולד. דווקא באם מתגלה 'בר פוק' שמוציאה את הוולד לחוץ.

וזהו עומק מה שהפר נקרא מלשון פרה, כי יחוסו אחרי אמו.

כך גם שורש כוחו של עמלק.

¹ פעמים גם נקרא עגל. ובעומק זה שורש חטא העגל, שמציאות העגל נעשה שור.

² וזה 'בן פקועה' מלשון 'פק'.

³ תנחומא כי תצא י: "מה היו בית עמלק עושין היו מחתכין מילותיהם של ישראל וזורקין כלפי מעלה, ואומרים: בזה בחרת, טול לך מה שבחרת".

⁴ שער הפסוקים פרשת שמות.

של יציאה מגלות לגאולה, הכל נעשה בבוקר. לאחר מכן בא עמלק דייקא בזמן היציאה מהגלות לגאולה. וכל זמן שעמלק קיים ו"יד על כס י-ה" - 'אין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק' (רש"י שמות יז טז). עומק הדברים.

'כסא' מלשון 'כיסוי' ואילו שם עניינו 'גילוי' שבא לגלות את מהות הדבר. עמלק גורם שאין הכיסא שלם מצד היותו בבחינת הדעת שמצד הערב - רב, תערובת, מדרגת ערב וכיסוי. ואין השם שלם מצד מדרגת בוקר שבו.

עיקר עניינו ופעולתו של עמלק היא לעכב את הגאולה העתידה, וכל עמידתו וכוחו הוא בנקודת המעבר שבין גלות לגאולה, במקום שבין ההעלם לגילוי. כמו שנאמר על עמלק "אשר קרך בדרך" (דברים כה יח), דייקא 'בדרך' מקום המעבר.

ובדרך רמז יש לומר כי האות שהיא המעבר בין ערב לבוקר היא האות ב'. האות האחרונה בתיבת ערב והראשונה בתיבת בוקר. וכידוע עניינו של עמלק הוא הספק. 'ספק' נוטריקון סוף פוק. כי סוף מורה על סיום הדבר, ואילו פוק משמעו שהוא ממשיך ויוצא החוצה. עמלק ניצב במקום של המעבר בין שני מצבים. באות ב' שבין ערב לבוקר.

'אשר קרך בדרך' מגלה דקות נוספת במהותו של עמלק ביחס ל'בקר', וזה ש'קרך' מלשון 'קרירות'. הרי 'בקר' הוא 'ב-קר' ודייקא בבוקר מתגלה מציאות של קרירות. ובזה מתבארים דברי חז"ל "משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה אף ע"פ שנכוה הקרה אותה בפני אחרים" (רש"י דברים כה יח).

כי בתחילה בא הערב^א בו הדברים מעורבים ולא ברורים, ולאחר מכן הבוקר שבו נעשה הבירור.

אולם נתבאר כאן עומק נוסף, דבערב הדברים נמצאים באתכסיה, ובבוקר הדברים מתגלים. דוגמא לכך, דרשת חז"ל (תענית י:): "הבוקר אור והאנשים שולחו" לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב'. כי הלילה הוא זמן בו נמצאים בבית במקום הכיסוי, ובבוקר יוצאים הדברים מן הנעלם אל הגלוי. נמצא שישנם שני מיני יציאה אשר השורש שלהם אחד, יש יציאה שהיא מהתערובת לבירור, ויש יציאה מהכיסוי לגילוי.

והוא הוא מקומו של עמלק.

הוא לא רק במקום הערב והבוקר אלא נמצא באותו מקום בו יוצאים מההעלם לגילוי - מקום החיבור בין ערב לבוקר.

עמלק מעכב את הגאולה - 'אשר קרך בדרך'

עיקר הופעתו של עמלק היה לאחר יציאת מצרים שבו יצאו בני" מהעלם לגילוי - בחינת לילה לבחינת בוקר.

דהנה, פרעה ביקש שיצאו בלילה כדכתיב (שמות יב לא) "ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי וכו'" אלא שבאמת יצאו "בעצם היום הזה" (שם מה). שלימות יציאת מצרים היה בקריעת ים סוף שבו נאמר (שמות יד כז) "וישב הים לפנות בקר לאיתנו".

אח"כ בא מתן תורה, תכלית היציאה - "תעבדון את האלוקים על ההר הזה" (שמות ג יב), ובו נאמר (שמות יט טז) "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים". גם כל עליותיו של משה היו בהשכמה (שבת פו.). כי זהו הסדר

^א כמו ברוב ככל דיני התורה. אמנם יש דברים בהם הלילה הולך אחר היום, כמו קרבנות שנאכלים ליום ולילה, אבל באופן כללי הסדר הוא שהלילה מגיע קודם.

'סיגים'. נמצא שכל דבר גס, יש בו פסולת של סיגים הנצרכים בירור. על ידי הבירור, חלקי הרע נופלים למטה למקום הקבר ונעשים רקב, וחלקי הטוב קרבים ועולים למעלה.

זהו אפוא החיבור של שלושת מדרגות ה'בקר' שהוזכרו, בוקר, בקר וביקור.

כאשר הבוקר אכן מבקר והוא ההיפך מהתערובת של בחינת ערב, נעשית מזה הקרבת קרבנות. אבל לעומת זה יש את עניין הקרבנות גם בקלקול, אשר השורש של זה היה בחטא העגל - שור דקלקול. התיקון של החטא הוא לברר את חלקי הסיגים הרעים, ולהעלות אותם לשורשם.

הקרבת הקרבן בירור הסיגים

הקרבן השורשי ביותר הוא תמיד של שחר שנאמר בו "תעשה בבקר" (במדבר כח ד). ואמרו בגמרא (פסחים נט.) "תנו רבנן אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת בלבד שנאמר בה בבקר בבקר ויוקדם קטרת דבר שנאמר בו בבקר בבקר דכתיב 'והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר' לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד".

מבואר א"כ שהקטרת הקטורת קודמת להקרבת קרבן תמיד.

ביאור הדברים:

מבואר במשנה (זבחים מו:) שלשם ששה דברים הזבח נזבח וכו', אולם תכלית כל הקורבנות בעומק הוא "אשה ריח ניחוח לה" (ויקרא א ט). הרי כל מה שעולה למעלה בקרבן הוא לא הקרבן עצמו אלא הריח שבו. כמובן אין הכוונה לריח במובן הגשמי אלא כמו שדורשת הגמרא (שם) "נחת רוח שאמרתי ונעשה רצוני".

ואמרו חז"ל שידעו להבחין את מקום המזבח בבית שני מכוח הריח כדאיתא בגמרא (זבחים סב.) "ור' שמואל בר נחמני אמר מכל הבית

משה בחינת בוקר מתקן את הערב רב התבאר אפוא שהכח של "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" קיים אצל עמלק בצורה של קלקול. אולם אצל הערב רב יש רק את בחינת הערב - התערובת. לעומתם ניצב משה רבנו שהוא הבוקר שמברר את התערובת. "וגם ערב רב עלה אתם" (שמות יב לח). הוא בא להבדיל, "ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך", ולגלות את המציאות של הבוקר. אולם משה רבנו הצליח רק בבירור הזה של בחינת הערב רב, אבל את המלחמה עם עמלק הוא לא סיים. הוא אמר ליהושע "צא והילחם בעמלק" עד המדרגה של "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור" (שם יז טז) מה שיתקיים לעתיד לבוא.

בקר - קבר - קרב

התבאר לעיל שהמדרגה העליונה היא כאשר הערב והבוקר מחוברים יחד - "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". והנה התבאר שעניינו של הבוקר הוא לבקר ולברר את התערובת. דהיינו קיים מציאות של טוב ורע מעורבים, ויש צורך לברר איזהו הטוב ואיזהו הרע. ואם הבחירה היא חלילה ברע, הרי התוצאה של זה היא "ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב יז), ואז מתקיים בו "כי עפר אתה ואל העפר תשוב", והוא יורד לקבר. וכאשר הוא מת הרי הוא מסריח מאותה טיפה שזורק בו מלאך המוות (ע"ז כ:.) ונעשה רקב.

לעומת זאת אם הוא מברר את הרע ונשאר רק טוב, אז מתגלה "קרבת אלוקים יחפצון" (ישעיה נח ב), ומהבקר, נעשה קרב מלשון 'קרבה'. ובעומק מתגלה שורש הקרבן. אותו שורש שורש הבקר נעשה קרבן על גבי המזבח. השורש הוא בהמה גסה, ו'גסות' הוא מאותו שורש בהיפוך אותיות של המילה 'סג' שפירושו

מורה שתחילתו מבערב. וזה בתרומת המזבח שפעמים התחיל בעוד ערב כדאיתא במשנה (יומא כ.) "בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו וביוה"כ מחצות וברגלים מאשמורה הראשונה וכו'". ואיתא בגמרא (שם) "אלא אמר ר' יוחנן ממשמע שנא' כל הלילה איני יודע שהוא עד הבקר ומה ת"ל עד הבקר תן בקר לבקר של לילה".

ביאור הדברים:

כוח הבוקר בא לברר את התערובת של הערב וגורם להבדלה. ולמרות שבפשטות כוח זה בא 'לבקר' את הערב ולהבדילו מהבוקר, כיון שתנועתו 'ביקור' קיים בו גם כוח הבדלה שיכולה לחלק את הבוקר עצמו לשניים.

אולם במדרגה העליונה של כוח המאחד - ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' כנ"ל הבוקר והערב מצטרפים אחדדי. וזה ביאור עומק דרשת הגמרא שהבוקר כבר מתחיל מהלילה.

עניין תרומת הדשן מהלילה הוא גילוי בגדרי 'דין' לדברי הזוהר הקדוש שהובאו בתחילת הדברים ש'יהי ערב ויהי בוקר יום אחד' מצד התיקון בא לחבר ולא להבדיל. ומצד כך 'בוקר' במדרגה העליונה לא רק שלא מבדיל אלא מצטרף ומתחבר עם מציאות הערב.

'אנכי אערבנו' - כוח חיבור

וביתר עומק:

כפשוטו מהצד התחתון, ערב נקרא מלשון 'תערובת' כנ"ל. אולם, שורש זו גם משמש מלשון ערב - 'והערב נא ה' אלוקיני את דברי תורתך בפנינו'. וכן מלשון "אם ערבת לרעך" (משלי ו א.). וזה ערב דתיקון מלשון עריבות ומתיקות כאשר האדם מצטרף ומתחבר ונעשה מעורב עם הדבר.

איתא בגמרא (חולין צא.) "אל יצא תלמיד

כולו הריחו ריח קטרת משם [מקום המזבח] הריחו ריח אברים". כאשר מסלקים את עצמות הדבר לא נשאר אלא 'ריחו' של הדבר מלשון 'רוח', וזה מה שעולה לעליון מקום ה'רוחניות'.

ובהגדרה רחבה יותר, לא הדבר עצמו עולה למעלה אלא חלקי בירור הסיגים. דהנה, בשמים שנעשו על ידי כתישה 'הדק היטב' נהפכים לפירורים. לא בכדי פירורים דומים לסיגים כי אלו חלקי בירור הדבר שעולים מעלה לריח ניחוח.

לפי זה נבין את דברי הגמרא שקטורת קודמת לקרבן תמיד.

זהו לא סדר קדימה בלבד, אלא הגדרת המהות. כי כאשר מקריבים קרבן מעלים בכך את הסיגים הנבררים.

לכן במזבח החיצון מקריבים את הקרבנות, ובמזבח הפנימי מעלים את הקטורת. אלו הם לא שני עניינים נבדלים, אלא השלב הראשון והחיצוני נעשה במזבח החיצון, דהיינו הבירור של החומר עצמו. הדבר שנברר בחוץ, מתעלה אחר כך לבפנים. והסיגים של הבן בקר - הבהמה גסה - שהתבררו, הם אלא שעולים למעלה.

אם כן התבאר עד עתה המדרגה התחתונה שערב ובוקר מחוברים יחד מצד עמלק. ומכוח הבוקר (לשון ברק) לברר את התערובת של הערב. כל זה מצד 'ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך' שזהו שלב ההבדלה.

ב' מדרגות בכוח הבוקר - לחלק או לחבר

מצאנו בחז"ל הבדלה שקיימת בבוקר עצמו, וזה חילוק הבוקר לשנים כמבואר בגמרא (יומא לג.) "לרבי יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים".

אולם מצאנו עוד הבחנה ש'בוקר' דווקא

שמוליד כוח שלישי. וזהו א"כ המדרגה שנקראת בעומק 'בוקר וערב בבת אחת'. הערב היא התערובת, והבוקר בירור ובהירות מה נמצא בכל אחד מהחלקים של התערובת, ומה מועילה התערובת לשניהם.

דוגמא לדבר.

בערב נעשה תערובת של זכר ונקבה אמנם בהעלם ובכיסוי. בלידה שנעשה בקולי קולות כנ"ל מתגלה מדרגת ה'בוקר' - הגילוי. דלידת הוולד הוא גילוי התולדה של תערובת הפרטים (האב והאם) ותועלת צירופם המוליד כוח שלישי (הוולד).

במדרגה הזו ה'בק' של 'בקר' היא לא 'בק' מלשון 'לבוקק לבר' כמו בעמלק שהוזכר שפלטם הענן מהעלם לגילוי ששם אחיזתו, אלא נעשה מציאות של כוח הלידה. וזה 'פר' בן בקר' הבא מן הפרה מלשון 'פרו ורבו'.

בלילה מים בבוקר אור

הוזכר לעיל ש'בוקר' מלשון 'בק-פוק' שמבוקק ומרוקן את הדבר ונעשה מקום העדר וחלל. אולם כמו שנתבאר בהרחבה בשיעורים הקודמים, בתפיסה העליונה מדרגת בוקק זה מים ולמעלה מכך זה מדרגת אור.

במדרגה הזו נאמר "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", כמו שאומרים רבותינו" שזרוע מלשון זרע, כוח ההולדה. היינו, לא רק מדרגת מים בשורש של הצדיק אלא במדרגת אור¹¹.

בשורש האחדות שמתגלה במדרגה של 'ויהי

חכם יחידי בלילה". היינו שהלילה מצד עצמו מעמיד כל דבר בצורה של 'פרט'¹². לעומת זאת הבוקר שבו נאמר (תענית י.) "לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב שנאמר הבקר אור והאנשים שלחו".

כל 'טוב' עניינו 'חיבור' כלשון הפסוק "לא טוב היות האדם לבדו (בראשית ב' יח). דכאשר יוצא 'בכי טוב' עוד אנשים מצטרפים ויוצאים עמו¹³."

והנה, דרשת הגמרא מהפסוק 'הבקר אור והאנשים שולחו' (בראשית מד ג) קאי על השבטים. וזה לאחר הבטחת יהודה ליעקב שלקח ערבות על בנימין "אנכי אערבנו" (בראשית מג ט) וכמו שאמר יהודה ליוסף "כי עבדך ערב את הנער" (בראשית מד לב).

יהודה נעשה מעורב בדבר ונכנס לתגר יותר משאר האחים ונתקשר בקשר חזק להיות מנודה בב' עולמות (רש"י שם מד ג).

במדרגה העליונה - הבוקר הוא בירור חלקי התערובת

בעקבות כל הנ"ל נבין את המדרגה העליונה של כוח 'הבוקר'.

דמצד התיקון הערב הוא תערובת דתיקון בחינת 'ערבות'. בא כוח הבוקר ומחבר. אולם לא חיבור שהדברים מצורפים זה עם זה דהרי כבר פעל כך כוח הערב לערבבם.

אלא כאשר מתגלה הבוקר אז מגלים מהו כל פרט לעצמו, ומה מועיל הצירוף שביניהם

¹¹ כהגדרה כוללות. ובהגדרה יותר מדוקדקת, הלילה הוא זמן של חיבור בנעלמות - 'לילה ניתן להריון'. היום הוא זמן של חיבור בגילוי.

¹² כמובן דרשת הגמרא אף על יחיד אולם פסוק זה קאי על השבטים כדבסמוך.

¹³ זוהר שמות קסז: "דהא בתולדתא דבר נש בקדמיתא זרע דאיהו אור דהא נהירו דכל שייפי גופא איהו ההוא זרע ובגין כך איהו אור וההוא אור אקרי זרע דכתיב 'אור זרוע' ההוא זרע ממש, לבתר ההוא זרע דאיהו אור אתפשט ואתעביד מים וכו'".

¹⁴ לכן מזכירים את הפסוק 'אור זרוע לצדיק' בקהילות ישראל בליל יום הכיפורים לתיקון שז"ל, להעלותו ממדרגת המים למדרגת האור, שזה עומק התיקון.

ערב ויהי בוקר יום אחד, מה שבלילה היה נראה מים, בבוקר נראה כאור.

עומק ההגדרה על פי הנ"ל, שה'בק' דכאן מלשון 'בוהק'. ולפי זה 'בוקר' עניינו 'הארה' והיא זו שיוצאת לחוץ ובה נעשה גילוי של האור.

אברהם אבינו בבחינת בוקר

כל האבות הם בבחינת 'בוקר' כי אבות מלשון 'אב' - התחלה, ו'בוקר' תפיסתו התחלה. אולם בפרטות באברהם אבינו מתגלה מדרגת בוקר כמו שנאמר בו "וישכם אברהם בבקר" (בראשית יט כז). ואמרו חז"ל (ברכות כו:): "אברהם אבינו תיקן תפילת שחרית".

לכן כאשר באו המלאכים אל אברהם "אל הבקר רץ אברהם" (בראשית יח ז), היות ומדרגתו היא מדרגת הבוקר.

וביתר עומק:

כאשר המלאכים באו אל אברהם אבינו נאמר (שם פסוק ד) "יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והישענו תחת העץ". ופירש"י (שם) "רחצו רגליכם, כסבור שהם ערבים שמשתחוויים לאבר שברגליהם". נמצא שעל ידי המים הוא בירר וביקר את הפסולת שעל רגליהם. וידועים דברי חז"ל¹⁰ שהעץ של אברהם אבינו היה מסוכך רק על מי שהיה ראוי לכך, ומי שלא היה ראוי, היה נפלט. הרי שגם העץ עשה את פעולת הביקורת והבירור. זוהי בחינת בק פוק שמוציאה החוצה את מה שאינו ראוי. אבל מי שנשאר בפנים אות היא שהוא שייך לאברהם אבינו.

אותו מעשה היה ביום שלישי למילתו, ונתבאר לעיל שכח ההולדה הוא שורש מדרגת

הבוקר. אברהם אבינו נימול, היפך מעניינו של עמלק שהיו זורקים מילותיהם של ישראל כלפי מעלה. ביום השלישי למילה הוציא הקב"ה חמה מגנתיקה, הוי אומר שהתגלה כאן שהוא לא רק במדרגה של "יוקח נא מעט מים", אלא הוא התעלה לבחינת 'אור'.

כך נעשה הביקור על ידי המים ועל ידי העץ, על מנת לברר את הסיגים. וכל זה נעשה על ידי לידת יצחק, אשר עבור זה באו המלאכים, בכח ההארה של חצות היום זמן ההארה השלימה, שזוהי מדרגת יצחק שתיקן תפילת מנחה.

באותו מעשה נאמר "ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב" (בראשית יח ז). בשר רך הרי הוא בדרך כלל שייך יותר לבהמה דקה, 'רך' ו'דק' הם שורשים דומים, כדרך העולם שעל פי רוב ככל שהדבר יותר דק, הוא גם יותר רך. אברהם אבינו לוקח את בן הבקר כדי לתת למלאכים שלושה לשונות. הלשון הרי היא מהמקומות הרכים ביותר בגוף - "לשון רכה תשבר גרם" (משלי כה טו), "מענה רך ישיב חמה" (משלי טו א).

לקיחת 'בן בקר' לא בא מתוך 'ביקורת', דזה כבר הושלם ב'יוקח נא מעט מים'. אולם העץ לא הפך אותם ל'בר פוק', אלא הכניסם תחת כנפיו. אותו עץ היה עץ החיים (זוהר ח"א קב). ולא כמדרגה התחתונה של עץ הדעת אשר בו מעורבים טוב ורע. ואז התעלה אברהם למדרגת "ואל הבקר רץ אברהם", דהיינו שכבר אינו עוסק בבירור הסיגים, אלא במדרגת בוקר.

בדקות יותר:

הוזכר לעיל ענין מזבח החיצון ומזבח

¹⁰ זוהר ח"א קב: "בההוא אילנא הוה ידע מאן דאתאחיד ביה בקב"ה ומאן דאתאחיד בע"ז, מאן דאתאחיד בקב"ה, אילנא הוה פריש ענפיו וחפי על רישיה ועביד עליה צלא יאה, ומאן דאתאחיד בסטרא דע"ז, ההוא אילנא הוה אסתלק וענפיו הוו סליקין לעילא, כדן הוה ידע אברהם, ואזהיר ליה, ולא אעדי מתמן עד דאתאחיד במהימנותא דקודשא בריך הוא".

בבחינת בר פוק, אלא הוא הלך עמם ללוות אותם, כי הוא שלח אותם עם ההארה שלו. על אברהם אבינו נאמר "מי האיר ממזרח צדק", כדרך השמש שמאירה במקומה, אבל האור שלה מאיר למטה. כך אברהם אבינו ליווה את המלאכים, היינו שהוא האיר בהם את הבחינה של בקר, אבל לא ביקור של "פלטם הענן", אשר זה היה קורה אילו העץ שלו לא היה קולט אותם, אלא זוהי המדרגה שמתגלה אצל אברהם אבינו מכח הארת ה"בן בקר רך וטוב", אשר כפי שהתבאר זוהי מדרגת האור. הרי שהבוקר של אברהם אבינו הוא זה שנאמר עליו "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד".

על פי זה נבין למה הקרבנות נאכלים ליום ולילה, יום ואחר כך לילה", בשונה מרוב דיני התורה שהיום הולך אחרי הלילה. כי בקרבן שהוא במדרגה של אכילה, בזה עדיין הלילה נמשך אחרי היום. אבל במדרגה של הקטורת, אשר זוהי תערובת עליונה, בזה היום נמשך אחרי הלילה.

חיבור בחינות ערב ובוקר בתיקון

התבאר כי יש מדרגה תחתונה של תערובת בקלקול, זו הייתה מדרגת הערב-רב. וכן יש מדרגת בוקר מצד עמלק. ויש את צירוף הבוקר והערב בנקודת המעבר של היציאה מהערב לבוקר. זהו "ערב ובוקר" דקלקול. ויש את המדרגה שהערב והבוקר נבדלים זה מזה, כשאר הערב הוא תערובת והבוקר הוא המברר. אבל יש את המדרגה העליונה אשר בה הבוקר והערב מחוברים כאחד, כאשר הערב הוא תערובת דתיקון, והבוקר הוא בירור מה היא מהותו של כל כח לעצמו, ומה

הפנימי. במזבח החיצון עולים הקרבנות אשר זוהי בחינת אכילה, ובפנימי עולה העניין הפנימי, שזהו הריח ניחוח. כאשר המלאכים הסבו על שולחנו של אברהם אבינו הם עשו עצמם כאילו הם אוכלים כמאמר חז"ל "עיילת לקרתא הלך בנימוסא" (ב"ר מח"ד). האכילה של המלאכים היא כמוכּן לא אכילה כפשוטו, אלא היא בבחינת אכילת מזבח. המלאכים נקראים אישים (רמב"ם יסוה"ת ב ז) מלשון אש, ואכילתם היא כקרבן העולה באש על גבי המזבח.

ובעומק יותר, אכילתם לא הייתה במדרגת אכילה כלל וכלל, אלא הייתה במדרגת קטורת על גבי המזבח הפנימי. דהיינו לא רק שהיא לא הייתה במדרגת אכילה של בשר ודם, אלא אפילו לא כאכילת מזבח שהיא אכילת הבשר עצמו. כי הבשר כאשר הוא מתבשל הוא נעשה רך, אבל הלשונות הם כבר רכים מצד עצמם ואינם צריכים לבישול כדי להתרכך. אמנם גם אותם מבשלים, אבל בשורשם הם כבר רכים קודם לכן. אבל הפעולה הבאה שעושים בו אחר כך, היא מדרגת הריח.

נמצא שמכח אברהם אבינו נעשה הבירור במים ובעץ, ואז התגלתה בו הבחינה העליונה יותר, מדרגתו של יצחק שהוא בחינת צהרים, ועל האור הזה נאמר באברהם אבינו "מי העיר ממזרח צדק" (ישעיה מא ב).

אברהם אבינו התעלה למעלה ממדרגת הבירור

כאשר אברהם אבינו נתן למלאכים את בן הבקר הרך וטוב, הוא האיר בהם את ההארה של מדרגת האור העליון. לכן כאשר הם יצאו ופנו ללכת לדרכם לא הייתה זו יציאה

¹ יש בזה נידון בדברי רבותינו אם זה מצירוף אברהם ויצחק או צירוף אברהם ויעקב. ובעומק זהו צירוף אברהם ויצחק על ידי יעקב שמזווגם.

² אמנם ישנם קרבנות שנאכלים לשני ימים ולילה, אשר בהם יש גם לילה שהולך לפני היום, אבל עכ"פ קדשי קדשים נאכלים ליום ואחר כך לילה.

הוא הכח המצרף את שניהם יחד שזהו שורש ההולדה.

אצל אברהם אבינו נדמו המלאכים כאילו הם אוכלים, לכן לא היה זה כאכילת הקרבנות שהיום קודם ללילה, אלא זה היה במדרגה של הערב והבירור של התערובת, כי הערבות נפלה למציאות של אכילה. זה מה שמתרחש כאשר אדם אוכל דבר והוא ערב לחכו, זוהי הערבות התחתונה מצד הקלקול דעץ הדעת.

אבל במדרגה של התערובת העליונה נעשית מציאות של בהירות והדברים מצורפים יחד, וכל כח ניכר לעצמו ושניהם יחד מולידים את הכח השלישי כמו שהתבאר. זוהי מדרגתו של אברהם אבינו, ובמדרגה הזו מתגלה הערב אחרי הבוקר.

זה השורש בעומק שנאמר מה שנאמר באכילת המן "וילקטו אתו בבקר בבקר" (שמות

טז כא). כי המן היה נבלע באברים ולא היה שייך בו הבירור של תערובת פסולת מתוך האוכל, אלא הוא היה בחינת בוקר, וכדברי הרמב"ן^ט שהמן שורשו בזיו האור העליון, זוהי המדרגה העליונה שנקראת "בבוקר בבוקר".

המדרגה העליונה והאכילה השלימה אשר היא למעלה מאכילת הקרבנות, בה מגיע הערב ולאחר מכן הבוקר. זהו ערב של העריבות והבהירות בכל חלקיה. זו מדרגת בוקר-בק פוק, אבל לא כפשוטו, אלא כמו שהתבאר שהאור יוצא לחוץ בשלימות מדרגתו.

ב-ק בקר בלבביפדיה מחשבה

מספר שיעור בקול הלשון 34415751

^ט רמב"ן שמות טז ו: "ודע כי יש במן ענין גדול וכו' והמן הוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזונים מדבר אחד".

סוגיות במחשבה

בקר

ויהי בקר (בראשית א ה)

עכ"ל. עי"ש אריכות דבריו. ועין עוד בדבריו (אילת השחר, פרק לה אות ש) וז"ל: "ויש הבדל בין יום ובין לילה, ששם יום נאמר על כל היום כולו, ושם בוקר נאמר על ההשכמה", עכ"ל.

ואמרו (יומא כ ע"ב): "א"ר יוחנן, ממשמע שנאמר כל הלילה, איני יודע שהוא עד הבקר, ומה ת"ל עד הבקר, תן בקר לבקרו של לילה", וכתב רש"י שם וז"ל: "בקורו של לילה הוא עלית השחר, ונתן לך הכתוב בו בקר אחד, לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך, וכיון שלא נתן זמן באותו בקר, על כרחך הוא חצות לילה", וכו' עי"ש.

והבן שעיקר השכמה הוא באיילת השחר, אולם יש השכמה בחצות, כמ"ש דוד על עצמו, חצות לילה אקום להודות לך וגו' (תהלים קיט סב), וכנודע מאוד מעלת קימת חצות, מצד כך יש גם בחינה שבקר לשון השכמה, וההשכמה בחצות. ודו"ק. ומצד כן בקר זה אינו לשון "בוקר אור", כי חצות לילה אינו תחלת האור, ודו"ק.

ו**כתב הרש"ש** (ברכות ע"א) וז"ל: "וכמו דערב נקרא מחצות היום כדלקמן, כן נקרא בקר מחצות הלילה", עכ"ל. וכתב בפרדס יוסף (שמות שמות יח, ד) שבלייל פסחמצרים, במכת בכורות, היה בקר מחצות, והגיע ממש בוקר, עי"ש, ודו"ק. בחינת בקר-ברק.

כתב הרד"ק ספר השורשים (ערך בקר) וז"ל, "נקרא בקר, כי בבקר יתבקר כל דבר לאור היום, והפכו ערב, שיתערבו כל הדברים, ולא יכירם אדם".

ו**כתב המאירי** (גדה ה ע"א), וז"ל: "ביארנו בברכות, שתמיד של שחר, אינו קרב אלא עד ארבע שעות, דבקר כתיב, ועד כאן הוא שקרוי בקר, אבל לאחר זמן זה אינו קרוי בבוקר כלל", עכ"ל.

אולם במלבי"ם (ויקרא ו ה) כתב וז"ל: "כי שם בקר יאמר בהרחבה על הנץ החמה, כמ"ש והיה בבקר כזרוח השמש (שופטים ט), וישכימו בבקר והשמש זרחה (מלכים ב ג), ובמכילתא בשלח, ויהי באשמורת הבקר, בקר זה היה עם הנה"ח. ומבואר בברכות (דף כז) שלרבנן מקרי בקר עד חצות ולר"י עד ד' שעות, וכ"כ התוס' (רפ"ק דפסחים), אולם בקר הנאמר על צד הדיוק, הוא התחלת הבקר. ועל זה כפל בבקר בבקר, שהשם השני מבאר שהבקר יהיה בבקר, ר"ל בהתחלתו וכו'. ועז"א "חלקהו לשני בקרים" הבקר האחד הוא הנאמר בהרחבה שהוא בקר של היום כולו, שעד חצות מקרי בקר, ואח"כ מקרי ערב. והבקר של הבקר הזה, הוא בקר ממש שהוא בקר של הבקר הכללי. (וכן ערב נחלק לשני ערבים), כי שם בקר הוא על ההשכמה, ויהיה או השכמה בערך היום, או השכמה וקדימה החלטית שהיא תיכף בהאיר היום והוא בקר של חצי יום הראשון",

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב - ק / ב - ר / ק - ר

ב-ק

כאשר רוצים לבטל דבר ולהזיקו, נוגעים בעצמיות שבדבר שהוא בחינת קב. ושורש לתפיסת היזק זה נקרא עקרב, רע-קב, שקשה מנחש כמ"ש בברכות, מפני שנוגע בשורש נקודת הקב. והוא בחינת קבה, לשון קלה, כי המקלל מקלל את שורש הקב שבדבר. ובעיקר דבר זה מתגלה אצל בלק קב-ל, שבקש לקלל את בני"ע"י בלעם. וכן סופו של אות מעשה ע"י עצתו של בלעם לפתותם בעריות נעשה בקובה, דייקא. ואחריתו כמעט של כל אדם מיתה, קבורה, קבר, קב-ר. כי שם מתכלה ע"ד כלל, ונשאר רק בחינת קב שבו, רקב עצמות. רקב, ר-קב. ומה שקנא בזולתו נרקב, ומה שנשאר זהו רק חלקו עצמו, אדם רוצה בקב שלו, ומה שרצה בט' קבים של חבירו נרקב, ונעשה בוקה ומבולקה, מלשון קב. ובחינת היזק זה נקרא קטב מרירי, קטב, קב-ט. ועיקר הרחבתו של אדם ע"י אכילתו, ובית קיבול האדם הוא הקבה (וקורבן). קב - ה, קב - ורקן, וכאשר האדם מת אין הרחבה של קבה, ונשאר רק קב כנ"ל.

ולעת"ל כתיב "אז יבקע כשחר אורך" יבקע, קב-ע"י. אותיות יעקב כנודע, שנולד מרבקה, הר-קב, ותחילת הארה זו, כשחר אורך, הוא בכל יום בבקר, בק - ר. והוא בבחינת ברק, ר-קב, שיחזור ויאיר הארת הקב (מתוך עצם הלוח) ועי"כ יחזור ויתרחב מתוך חלקו שלו דייקא. ומה שהשתא נתגלה בדור ההפלה מצד הקלקול שמצאו בקעה, בקע, קב-ע, ושם נחלקו לע' לשונות, קב-ע, לכל אחד יש קב לעצמו, אולם לעת"ל כתיב אז אהפוך את העמים לשפה ברורה, כולם יתאחדו יחד.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבק, בקש, קב, קבה, דבק, קבץ, קבר, בזק, בקע, בקעה, בקר, קרב, קרבן, בוקה, בקע, יעקב, יקב, בלק, בצק, בקבוק, בקי, קרוב, ברק, נקב, נקב, חיבק, קטב, קצב, רבקה, רקב, חבקוק, קבל, קשב, עקב, עקרב, קבה, קורקבן, בק(ק), דבק.

אמרו חז"ל בפרק המפקיד, אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבים של חבירו. והיינו שהמדרגה שלו הוא מדרגת "קב". וזהו מקום הבית קיבול שלו, קב-ל. וכל מה שמקבל נכנס לתוך לתוך קב זה, וקב זה מתרחב לפי רוב השפע. ומילוי של הקב הוא ע"י בחינת קבץ, כי כח הקב מקבץ את החלקים ומקרבם זה לזה. קרב, קב-ר. וקרבתם של החלקים זה לזה ע"י הקב, הוא בחינת חבק, ח-קב, שהם חבוקים וקשורים זה לזה. ויתר על כן נעשים דבוקים זה לזה דבק, ד-קב. וכאשר נעשה פרוד, זהו בחינת בקע, בק - ע, נבדל ונפרד. ונצרך בדיקה את מה לדבק, ואת מה לא לדבק. בדק, בק - ד. ודבר זה ביחוד בעיסה הנעשית מקמח ומים שמתאחדים זה בזה ואזי נקרא שמו בצק, צ-קב. והוא בחינת חבקוק, קב-חוק, שעליו אמרו בשלהי מדות, בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה, והכח להגיע לאחת הוא מכח הקב. ותנועת הכח לדבק זה עם זה הוא בחינת בקש, קב-ש, הביקוש מצרפם. וזהו סוד הקרבן, קב-רן. קרוב חלקים זה לזה.

ודבר זה מתגלה בענבים ממקום סחיטתם, י-קב. כי הענבים צורת אשכול, ודרשו בתמורה, איש האשכולות, איש שהכל בו. כצורת אשכול שמתחיל לעילא בריבוי, ולמטה במקום סופו, עקבו, נעשה מאוחד, אחד. יקב, נודע, ר"ת, יחוד-קדושה-ברכה. והוא בחינת יעקב, יע-קב, שמקום העקב, מקום הפרוד, מאחד הכל, בחינת י - עקב, שבעקב כל ה' מתאחדים, בחינת "האספו, ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם באחרית הימים", והיינו שבאחרית יהיה "האספו".

ו'שורש' צרוף זה מתגלה במקום הצר ביותר, צואר, צר-אור, ששם הכל מתאחד. והוא בחינת בקבוק, קב, קב-ו. צואר הבקבוק כנודע. והוא בחינת הקשבה, קשב, קב-ש, שהמקשיב מחבר כל מה ששומע לנקודת התמצית, לקב שבדברים.

וכאשר זכר משפיע לנקבה, נקב, נ-קב, הוא משפיע לקב שבה, הנקראת נקודת ציון. ולהיפך

ב-ר

דקלקול. וזהו בער, אש בוערת, מחד יש בה אור, אולם מאידך נעשה אפר, פרוד.

והבן שבחינת פירוד גמור, הוא בחינת גלות לד' כנפות הארץ כנ"ל, וזה בחינת נבוכדראצר, נבוזראדן והדומים להם שיש בהם אותיות בר, שורש לגלות. משא"כ בחינת תערובת הוא בחינת סנחריב שבלל את האומות יחדיו וערבבם. ונקרא כן כמ"ש חז"ל שסיחתו ריב. כי יש כח דיבור באדם, דבר, ד-בר. וכאשר זהו דיבור עליון הוא בבחינת "פתח פיך ויאירו דבריך", בחינת ברירות, וזהו הדיבור שמוציא פרי המחשבה והרצון לבר, לחוץ, וע"ד כלל לזולתו. אולם בדיבור יש תערובת של כ"ב אותיות. וכאשר נופל לקלקול נעשה עירוב דקלקול בחינת סנחריב, שסיחתו שיחה - דיבור של ריב. וכל זאת מכח דעת המתגלה בפה, דעת-ערוב דקלקול. והנה כתיב "דבר מלך שלטון", מכח הדיבור שולט על אלו שלבר ממנו. ושם נעשה שורש הריב, חלוקת המלוכה, בין ירבעם ורחבעם שיש בשמותם אותיות רב.

והנה כאשר מתגלה בחינת קלקול נעשה ריב, בשורשו הוא בחינת שרב, ש-רב, ריבוי הארה מעל גבולות הכלי. אולם כאשר זו הארה דתיקון הוא בחינת אברהם, בר-אהם, שנאמר עליו מי האייר ממזרח צדק" ועל הארת חמה דתיקון נאמר כצאת השמש בגבורתו, גבר, ג-בר. אור מבורר, ויציאה לחוץ בשלמות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טבור, ירבעם, רחבעם, דרבן, חברון, נבוכדראצר, מכבר, נבוזראדן, סנחריב, עכבר, קרבן, רגב, בחר, אביר, אביתר, אבנר, אבר, אברהם, ברכה, עבר, חרב, קבר, ארבה, ארבע, רעב, שבר, חבר, באר, בור, בכור, ברית, בקר, ברד, ברח, בשר, גבר, גיבור, כגור, דביר, דבר, דיבור, בהיר, בחור, בחירה, חרבה, בכורים, בלאשצר, עבר, עבירה, עיבור, בעור, בער, בצר, בר, קרב, ברה, ברור, ברזל, רבקה, רחוב, בריה, ברי, ריב, ברנע, ברק, בתר, גביר, דבורה, כרובים, מבצר, מבשר, עברי, ערב, ערבה, ערבון, קרב, רחב, ארב, בישר, מדבר, עורב, זרובבל, צבר, רכב, ככיר, מערב, ראובן, רבבה, רבע, רהב, רקב, חורב, חרבונא, שרב, שרביט, בהרת, בירה, בסר.

ברית, בר-ית. וברית היינו חיבור מבורר, בר לשון ברור, בהיר, בהרת. והוא בחינת - בחור, בר - וח, לשון ברירות, מובחר. וכן בכור, בר - כו, יש בו דין יכיר, ברירות. וזהו בבחינת נפש. ובבחינת מקום זהו בירה, בר - יה, בית מבורר ומובחר. ובבחינת זמן, זהו בקר, בר - ק. ומקום הברית, אות ברית קודש במקום רגליו של אדם, הנקראים "לבר מגופא", כנודע, לחוץ. בר-חוץ. ותחילתו של אות ברית קדש בטבור כנודע. טבור, טו-בר. ושם נתגלה כח ההתפשטות וההרחבה באדם, הנקרא ברכה מלשון הברכה, המשכה. ברך-בר-ך. וכאשר המשכה זו טהורה, אזי זהו בבחינת "אור זרוע לצדיק", "ברה כחמה", ברה לשון ברור. וזהו ברק, בר-ק. כי התערובת יצרת החשכה, והברירות אורה. ובשורש הוא אור ובהתפשטותו מים (בחינת אמ"ר, אור, מים, רקיע), וזהו באר. לשון ביאור, ברור אור, ולשון באר מים. באר, בר-א. וכן בור מים, בור, בר-ו. ואזי מטיפה זו נעשה עובר במעי אמו, עובר, עו-בר. והולד הנוול בראשונה נקרא בכור, בר-כו. ועיקר גילוי זה נמצא אצל רחל - יוסף, בשורש, והתפשטותה של רחל - בלהה, ר"ת ב"ר. (והשורש ברבקה, בר-קה) וכן אצל ראובן שהיה בכור. ראובן בר-און. ופעמים טיפה זו אינה נקלטת באם ונעשית טיפה מסרחת, רקבון, רקב, בר-ק, היפך ברור. וכן אצל כל אדם בסופו שבא אל מקום קבורתו, קבר, בר-ק. וזהו בחינת כטר, בר - ס, היפך הבר, ברור, ישנו סיתום. בר - סתום.

והבן שבפנימיות הכל מאוחד, וכאשר יוצא לבר, לחוץ, נעשה ריבוי. וזהו בר-רב, לשון ריבוי, וזהו לשון רבבה, מנין ריבוי הגמור. וכן פירות המחברים לקרקע, סדנא דארעא חד הוא, ומחבר כל הפירות, וכאשר נבצרים, נעשה ריבוי, בצר, בר - צ. וכאשר ח"ו מתגלה ניצוץ הרע שבו, נעשה מכך ריב, רב-י. והוא בחינת עבירה, רב-עיה. וכח המפריד נקרא חרב (היפך חבר, חיבור), רב-ת. וכאשר זהו בתיקון זהו חבר, בוחר בטוב ומפריד הרע. והבן שיש בחינת פירוד גמור, והוא בחינת שבר, ש-בר. ועיקרו התפזרות לארבע כנפות הארץ, ארבע, רב-אע. והיפוכו חבר, ח-בר, שמחבר כל החלקים, והוא מקום קבורת האבות, חברון. וכן ברית, בר-ח, שמברייח מן הקצה אל הקצה ומחבר כל הנפרדים. והוא בחינת צבר, בר-צ. ויש בחינת פרוד ע"י תערובת במקום אחד ועי"ז נפרדו חלקיו. תערובת, ערב, רב-ע. וזהו בהרת דקלקול, בר - הת, מראה חמה עמוקה מן הצל, תערובת של אור וחשך, אור וצל

ק-ר

ועי"ז מתקרב אליו. קרב, קר-ב. ובדקות הענף מתקרב למקורו, וזהו קרוב גמור. מקור, מו-קר. ובעומק נגלה בבקר, כנ"ל.

ואחר הקירוב אם נעשה כראוי, ב' הדברים נקשרים זה עם זה, קשר, ש-קר. וכן קטרת, קר-טת, מלשון קשר. ויש והחיבור בבחינת רקמה, רקם, רק-ם. ויתר על כן יש חיבור בבחינת מרקחת, קרח, רק-ח.

וכאשר נעשה הצרוף הגמור, זהו שמחה, היפך עצב. עצב, צמצום, בחינת אמה עצבה, שמחה - התרחבות (שמחה אותיות חם בקרבה, שה-חם). ואזי נעשה בחינת ריקוד, רקד, רק-ד.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: נקר, עקר, עקרב, עקרונ, עקרת, פרק, קבר, קדר, קדרון, קדרנית, קורה, קטורה, קטר, קטרון, קיר, קירה, קירס, קיתרוס, קערת, קציר, קצר, קרוב, קרא, קרב, קרבן, קרדום, קרן, קרוע, קרח, קרי, קריה, קרקע, קרס, קרע, קרסל, קרץ, רבקה, קרש, קרת, קרתן, קשר, רקד, רחק, ריק, רק, רב, רבת, רתן, רחח, רקיע, רקם, רקע, זרק, שקעורות, שקר, שרק, תורק, קיר, תרהקה, יקר, תמרוק, נקר, קרחת, בוקר, קטר, קצר, קרב, ברקוס, נקר, אריק, דרמשק, דקר, קציר, ירקק, מזרק, ערק, קרקע, בקר, קרב, קיטור, הקרת, רתיקות, קרקר, רוק, קרוב, משקרות, ירק, דקר, דרקון, ברק, קטר, מרק, ירקון, מזרק, ברקן, קרקר, קוצרים, עקרן, ערק, מקרה, זרק, קרח, קטרת, קטר, פרק, יפרק, עקרונ, קרש, הרתוק, קרדום, לשרקה, דקר, מקור, מרחק, חקר, עזריקם, קדר, לקראת, מרקחת, קיטור, קיר, קצר, קדר, ריקק, רקם, שרק, קר, קוצר, מקור, חרק, דקר, שקר, בקרת, מתרפק, ירק, יריק, בקר, מרבק, מרקחה, מקרא.

רק, לשון מיעוט. וכן קר, מלשון קרירות, וטבע דבר חם להתרחב, ולהיפך טבע דבר קר להתכווץ, להצטמצם, וזהו רק-קר. וזהו קרת, קר-ח, כי הקרח הוא קר. וזהו בחינת קרע, קר-ע, כי הקריעה מחלקת את הדבר, וכל חלק נעשה מצומצם. וכן קציר, צי-קר, תולשו ממקורו, ממקור גידולו ששם כוחו להתפשט, ועתה מגבילו ומצמצמו. וכן קר-ח, שנתלשו שערותיו ממקום גידולם. וכן פרק, פ-רק, מפרקו לחלקים. וכן כאשר האדם מת, נקבר בקבר, ב-קר. וטבע החי שהוא חם, וטבע המת שהוא קר, ואזי מצטמק ורע לו, שולט בו רימה ותולעה. והפכו, בקר - קר, ב. תחילת התנועה ביום, אולם בתחלת הבקר עדין הקור מן הלילה שולט, טרם התפשטות זריחת השמש. ואזי נקבר בקרקע, קר-קע. וכן קיר, י-קר, מהותו להבדיל בין מקום למקום, ועי"ז כל חלק נעשה מצומצם. וכן קרן, בחינת קרן זוית, שהוא סוף וקצבה לדבר בלתי התפשט. קרן, קר-ן.

וכן רוק, ו-רק, הוא דבר מאוס ועי"ז דוחה בני אדם ומצמצמם. ומרחקם מן הרוק. רחק, ח-רק. וכתוב מדבר שקר תרחק, שקר, ש-קר, כי אמת ראש תוך וסוף, צירוף של כל הקומה, לעומת כך שקר מבדיל. וכן זרק, ז-רק. כי אמת הוא המשך, ראשית, אמצע, תכלית, לעומת כך זריקה מהותה שהדבר נעתק מכאן ובא לשם ואינו המשך, אלא ניתוק ממקומו הראשון. ואזי המקום הראשון נעשה ריקן, ריק, י-רק. והוא אותיות קרי, כי כאשר מן הטיפה נעשה ולד, שייך למקורו, בבחינת ברא כרעא דאבוה, אבל כאשר זהו קרי, אין נעשה ולד, ואינו מצורף למקורו.

וכאשר החיבור אינו כראוי, זהו בבחינת קרץ (בעיניו), קר-ץ, והיינו שאינו חיבור כראוי, אלא ברמז בעלמא. אולם כאשר זהו חיבור ראוי, זהו בחינת קרא, קר-א. בבחינת קורא לה והיא באה. וקריאה חלקית היא בחינת שריקה, שרק, ש-רק.

מדור
קבלה

בלבביפדיה קבלה
בקר
מילון ערכים בקבלה
בקר

בלבניפדיה קבלה

בקר

"צמד" בקר, שנים, ויש שלש. ועין ב"ב עז ע"ב גבי מכר את הצמד לא מכר את הבקר.

ועוד, אמרו (ב"ב קכח ע"א) נאמנין עלי שלשה רועי בקר. ועין סנהדרין כה ע"ב. ועוד אמרו (חולין צא, ע"ב) ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות, כדכתיב קדוש קדוש קדוש. השלש הם קו יושר.

שערות

שער- עשר. וגבי שלמה כתיב, ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סולת וששים כור קמח עשרה בקר בראים ועשרה בקר רעי וגו' (מ"א ה ב). וכתיב, וכל מעשר בקר וצאן (ויקרא כז לב).

ועוד. שערות, אור חוזר שיוצא לחוץ ונעשה מקיף, וזהו בקר, בק- בר. הינו שמבוקק ויוצא לחוץ.

אזן

כתוב (שמות י"ט ט"ז) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים, וכתיב (תהלים ע"ז י"ט) קול רעמך בגלגל, ר"ת בקר. וכתיב (תהלים ה, ד) בקר תשמע קולי.

ועוד. באזן נגלה אות ה'. והוא שורש מש"כ חמשה בקר ישלם תחתיו, ואמרו (ב"ק ע"א ע"ב) שור של שני שותפין וטבחו והודה לאחד מהן מהו, חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר, או דלמא חמשה בקר. והינו כי אות ה' נחלקת לד'ו מלשון דו- שנים, והבן. ואמרו (ב"ב, צח ע"ב) הרוצה לעשות רפת בקר, בונה ד' אמות של שש. והבן שזהו ד- ו, ודו"ק.

אור א"ס

בקר- ברק, מאיר אור א"ס. וזש"כ הבוקר אור (בראשית מד ג).

צמצום

חלוקה. ועין (ברכות כז א) בבקר בבקר, חלקהו לשני בקרים.

מחיצה. וכתיב (בראשית לב ח) ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר.

ועוד. חלל. ובערוך (ערך בקר) כתב וז"ל, וישכור בהם אבימלך אנשים רקים ופוחזים, תרגום, ואגר בהן אבימלך גברין סריקין ובקריין, עכ"ל. והוא לשון בקר, בק- ר, לשון ריקון. וכן לשון בקר, לשון פקר, הפקר, עי"ש ובשורשים לרד"ק ערך בקר, והפקר הוא ריקון, מלשון פק- פוק לחוץ, וזהו בקור חולים, חולה, חלל.

קו

תקוה. וכתיב (תהלים ה ד) בקר אערוך לך ואצפה.

עיגולים

חג, עיגול, וכתיב (שמות י ט) בצאננו ובבקרנו נלך, כי חג השם לנו, ואמרו (פסחים ע"ב) בקר, זו חגיגה. ועוד, כתיב (שם ט"ז, יג) ובבקר היתה שכבת הטל "סביב" למחנה.

ועוד, כתיב (דברים כא, ג) "עגלת" בקר. ועין סוטה מה ע"ב.

ועוד. כתיב (ויקרא ט ב) "עגל" בן בקר. ועוד. גללים, גללי בקר, עין מנחות סט ע"א.

יושר

ג' קוים. ואמרו (עירובין יז ע"ב) שתי "רבקות" (רבק- בקר) של שלש שלש בקר. והבן שיש

חוטם

כתיב (במדבר י"א א) ויחר - אפו ותבער במ אש גימט' בקר במילוי, וכן גימט' אז יעשן אף ה' וקנאתו (דברים כט י"ט). כתיב (שמות ט"ז כ) ויותירו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש (ביר-אש) ויקצף עליהם משה.

ועוד. כתיב (שם לז ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר, וכן קרבן, בקר, עולה לריח ניחות. ועין יומא (לג ע"ב) וקטורת לאברים, דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד. ולהיפך, סרחון נעשה ע"י רפת בקר, כמ"ש (ב"ב כ ע"ב) ולא רפת בקר מפני שמסריחו.

פה

במן כתיב (שמות ט"ז כא) וילקטו אותו בבקר בבקר, איש כפי אכלו.

עינים- שבירה

מיתה. וכתיב (בראשית לג יג) והצאן והבקר עלות עלי, ודפקום יום אחד ומתו. ובקר אותיות, קבר, של מת. ואותיות רקב, שדרך המת להרקיב. ואמרו (יומא י"א ע"א) רפת בקר (רפת, פר-ת) פטורה מן המזוזה, זז- מות, כנודע ומת אינו זז, כי זהו בהמה- בקר, שם ב"ן שבו היה השבירה.

ועוד. מכה, מלקות. ואמרו (כריתות י"א) מאי משמע דהאי בקרת לישנא דמלקות, עי"ש. ועין ספר השורשים ערך בקר בשם ר' סעדיה גאון שהמלקות ברצועה של בקר, אולם נגלה התיקון בנותר שהוה לאו הניתק לעשה עין מכות ט"ז ע"א. שכתיב לא תותירו ממנו עד "בקר" והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו.

ועוד. בקללה, כל בקר של יום זה יורד וגרע מחבירו שלפניו, עיין סוטה מט ע"א.

ובתיקון כתיב (שמות ט"ז ז) ובקר וראיתם את כבוד ה'.

עתיק

קרי"ס, בעתיקא תליא מילתא. וכתיב (שמות יד כד) ויהי באשמורת הבקר וגו', ושם (כ"ז) וישב הים לפנות בקר לאיתנו, ובקרבן פסח נאמר (במדבר ט יב) לא ישאירו ממנו עד בקר.

אריך

אורך, אור- רך. עין זוה"ק ח"ב קל ע"ב. וכתיב (בראשית יח ז) ויקח בן בקר "רך" וטוב. וכתיב (בראשית מ"ד ג) הבקר "אור". וכתב הרד"ק (ספר השורשים, ערך בקר) וז"ל, "כולם ענין דרישה ובקור, ומן הענין הזה נקרא בקר, כי בבקר יתבקר כל דבר לאור היום, והפכו הערב, שיתערבו כל הדברים ולא יכירם אדם", עכ"ל. ובקר אותיות ברק, הארה. ועין פסחים ב ע"א. וזמן הארת המנורה זולת נר מערבי, מערב עד בקר, עין זבחים י"א ע"ב. אולם אמרו (זבחים פו ע"ב) "ממשמע שנאמר כל הלילה אינו יודע שעד הבקר, מה ת"ל עד הבקר, תן בקר לבקרו של לילה, הלכך כל יומא מקרית הגבר סגי, ביוה"כ משום חולשא דכה"ג מחצות, ברגלים דנפיש קרבנות, דקדמי אתו ישראל מאשמורת ראשונה", ודו"ק היטב. שגם בלילה שייך תואר בקר.

אבא

או"א. תרי רעין דלא מתפרשין, והוא מעין צמד בקר (שמואל א יא ז).

אמא

מלכות דאמא, לאה. וכתיב (בראשית כט כה) ויהי בבקר והנה היא לאה.

ז"א

י"ב גבולי אלכסון, וכתיב (במדבר ז ד) ושני עשר בקר. ואמרו (יומא נח ע"ב) ים שעשה שלמה עומד על י"ב בקר, שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה, ושלשה פונים מזרחה ועין זוה"ק ח"א רנ"א ע"ב, השמטות.

נוק'

בית. וכתיב (שמות יב, כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. ועוד. כלי. כלי בקר. עין ב"ק סא ע"ב.

כתר

כתר אוכם הוא כלפי עילת העילות, ונקרא הזמן שלפני הבקר, אילת השחר ודו"ק. והוא "לפנות בקר".

חכמה

ראשית. התחלה. וזהו בקר. ואמרו (מנחות קד ע"ב) "האומר עלי עולה יביא בן בקר הואיל ופתח בו הכתוב תחלה", ע"ש. ואמרו (ברכות ט ע"א) ור' אלעזר אמר לך, כל בקר בקר ראשון הוא. ועי"ש שיטת ר"ע, בקר שני. ועין שבת כד ע"ב. ופסחים ע"א, ע"א. ושם ע"ב, כל היכא דכתיב בקר סתמו בקר ראשון, ואע"ג דלא כתב ביה ראשית, עי"ש. ועין ב"מ קי, ע"ב, בשכיר שאינו עובר בל תלין רק עד בוקר ראשון, עי"ש. וחז"ל השתמשו להגדיר את ההפך החכם, רועי בקר, עין לדוגמא, יבמות ט"ז ע"א, ב"ב קכח ע"א.

ועוד. אמרו (זבחים לו ע"א), תרי קראי כתיבי בנות, כתוב אחד אומר לא תותירו ממנו עד בקר, וכתוב אחד אומר לא יניח ממנו עד בקר, אם אינו ענין להניח תנהו לענין מחשבת הינוח.

בינה

שופר. וכתיב (שמות י"ט ט"ז) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וגו' וקול שופר חזק מאד.

ועוד, בינה- תשובה, בקר, גימט' שב, בקר אותיות קרב.

ועוד. נדר. ואמרו (מנחות צ ע"ב) מה בן בקר מיוחד בא בנדר ונדבה, אף כל בא בנדר ונדבה.

דעת

בקר לשון ביקור, בדיקה (עין חולין ט). וכמ"ש לא יבקר בין טוב לרע, דעת טו"ר.

ועוד. בנימין, בין כתפיו שכן, דעת דאריך, בכתפים. וכתיב ביה (בראשית מט כ"ז) בנימין זאב יטרף, בבקר יאכל עד, עד- דע.

ועוד. משה. וכתיב ביה (שמות ח ט"ז) ויאמר ה' אל משה, השכם בבוקר וגו'. ושם ט יד. וכתיב (שם יח יג) ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב. וכתיב במשה שאמר (במדבר ט"ז) בקר "וידע" ה' את אשר לו.

ועוד. בקלקול עמלק, אשר קרך. בקר, נוטריקון בא- קור. וכתיב (שמות יז ט"ז) כי יד על כס י-ה מלחמה להוי"ה בעמלק מדר דר. גימט' בקר במילוי. תתש"ח.

חסד

אברהם, תיקן תפלת שחרית - בקר. כמ"ש (בראשית י"ט כ"ז) וישכם אברהם בבקר. וכתיב ביה (בראשית יבט"ז) ויהי לו צאן ובקר וגו'. (וכן שם כ יד). וכתיב (שם יג ה) וגם ללוט ההולך את אברהם היה צאן ובקר ואהלים. ובאברהם כתיב (שם יח ז) ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב. וכן כתיב ביה (שם כא יד) וישכם אברהם בבקר וגו'. וכן (שם כב ג) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו וגו'. ומדתו של אברהם חסד, וכתיב וחסדכם כענן בקר. ועין זוה"ק, ח"א, רג, ע"א. וח"ג כב, ע"ב. ופע"ח, שער חג המצות, פ"ז.

גבורה

יצחק. וכתיב ביה (בראשית כו יד) ויהי לו צאן ומקנה בקר וגו'. וכתיב ביה (שם כו לא) וישכימו בבקר וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וגו'.

ובקלקול, מכת דבר כתיב בה (שמות ט ג) הנה יד ה' הויה במקנך וגו', בבקר.

ועוד. אש. וכתיב (שם יב י) והגתר ממנו עד בקר באש תשרפו. וכתיב (במדבר ט, טו) כמראה אש עד בקר.

ועוד. צפון. ויש דין צפון בבן בקר, עין זבחים (מח ע"א).

תפארת

יעקב. וכתיב ביה (בראשית כח יח) וישכם יעקב בבקר. והיה לו "בקר", כמ"ש (שם לב ח). ועוד. שמש. וכתיב (שמואל ב כג, ד) וכאור בקר יזרח שמש, ועין זוה"ק ח"א ר"ג ע"א. וח"ב קכ ע"א.

נצח

נו"ה, תרי רגלין, והלילה זמן "שכיבה", ואין עומדים על הרגלים, ואינם אז ברי שימוש כל כך. אולם זמן "קיימה", וכתיב (בראשית כד, נ"ד) ויקומו בבקר, וכתב ביריעות שלמה (חוברת ג יריעה כט) וז"ל, ובמלת "ויקם", נרצה הקיימה הגבורה, זולת בצרוף מלת "בקר" או "מחרת", וזה מורה על זריזות וקדימת הקיימה, "וישכם בבקר".

הוד

נו"ה, רגלין, ממנו של אדם המעמידו על רגליו. וכתיב (ויקרא י"ט יג) לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. ובבקר אז זמן קיימה (עין ערך קטן נצח), "מעמידו על רגליו".

יסוד

יוסף. וכתיב (בראשית מ ו) ויבא אליהם יוסף בבקר. ועוד. בקר, בר-ק, בן. וזהו פר בן בקר. שעומד לפריה ורביה, כמ"ש ביריעות שלמה. וכתיב (ויקרא כ"ז ל) מזרע הארץ מפרי הארץ, גימט' בקר במילוי. וכתב במאורי אור (ערך ב- בקר) וז"ל, נקרא היסוד דנוק, ב"פ קנ"א (עולה בקר), דיסוד דידה. ובאיר נתיב ציין לזוה"ק, ויקרא ו, ע"א, עי"ש. אולם יעוין צמח צדק (ליקוטים, ערך בקר) שכתב ב' בקר, בקר עליון יסוד דאבא, בקר תחתון יסוד דז"א. עי"ש.

מלכות

אבימלך, אבי-מלך, והיה מלך. וכתיב (בראשית כ יד) ויקח אבימלך צאן ובקר וגו', ויתן

לאברהם, ולהפך כתיב (שם כא כ"ז) ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך.

ועוד. שבע, שובע. וכתיב (שמות ט"ז ח) ולחם בבקר לשבוע.

ועוד. היכל. וכתיב (תהלים כוד) ולבקר בהיכלו.

נפש

בקר, התחלה, מתתא לעילא, זהו מדרגת נפש, את"כ רוח וכו'.

רוח

כתיב (בראשית מא ח) ויהי בבקר ותפעם רוחו. וכתיב (שמות י"ג) הבקר היה ורוח קדים נשא את הארבה, וכתיב (שם), וה' נהג-רוח קדים בארץ, ר"ת בקר.

נשמה

נשמה- לשמה, שורשים קרובים, כנודע. ואמרו (זבחים מז ע"א) מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול, שנאמר ושחט ושחט את בן הבקר לפני ה', עד שתהא שחיטה לשם בן בקר. אולם יש הבדל בין שלא לשמה למתעסק, ואכמ"ל.

חיה

אמרו (נוזיר לה ע"ב) א"ל חיה בכלל בהמה (בתמיה), הא כתיב בקר וצאן פרט, והו"ל פרט וכלל ואי אתה דן אלא כעין הפרט, עי"ש.

יחידה

אחד. וכתיב (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ועין זוה"ק בראשית לב ע"א. ועוד. איתן. וכתיב וישב הים לפנות בקר לאיתנו, ואמרו (זוה"ק ח"ב, קי ע"א) איתן דא בקר דאברהם.

מילון ערכים בקבלה

בקר

ולעת"ל יחזרו להיות אחד, מכח יחיד ומיוחד, עין שם ד"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ומעין כך נגלה אחדות זו גם השתא, אולם לא אחדות גמורה, ומהות אחדותם השתא, כמ"ש (שם, ד"ה ויבדל בין המים) וז"ל: "שהערב נמשך אחר הבקר, ונעשו שניהם יום אחד" (ערב כנס"י, בקר-ת"ת), עכ"ל, עי"ש.

ובעומק יותר, אמרו (ב"ר ג' ז'): "ויהי ערב ויהי בקר, יהי ערב אין כתיב כאן, אלא ויהי, מכאן שהיה סדר זמנים קודם לכן, א"ר אבהו, מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את אלו, אמר דין הניין לי, יתהון לא הניין לי", והבן. סדר זמנים, קודם אף לבונה עולמות ומחריבן, וזהו "סדר המחשבה", כמ"ש עלה במחשבה לברוא העולמות, והוא סדר העלה במחשבה.

וכתב בליקוטי הלכות (יו"ד, הלכות מילה, ה"ד) וז"ל, כי סדר הזמנים הם ע"י האור, כמ"ש, ויקרא אלקים לאור יום וגו', ויהי ערב ויהי בקר עכ"ל. עי"ש כל דבריו, ובעומק סדר הזמנים הראשון, שורש באותו ההתפשטות אור אין סוף, ובלשון עולמות נקרא אדם קדמון, וכל מדרגותיו, ובלשון של זמן זהו סדר זמנים, ודוק.

וז"ש יהי אור לא נאמר, אלא ויהי אור, אור שכבר היה, עיין זוה"ק, ח"א מה ע"ב.

כתיב (בראשית א ה): "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". וכן כתיב בכל יום מששת ימי בראשית אולם בשבת לא נאמר כן, ובו נגלה יום אחד, רזא דאחד. עיין בהגר"א פי' ספד"צ, פ"ה, ד"ה הנה נתתי. וכתב הרמ"ז (שמות) וז"ל: "לא היה בו לילה, שלכן לא נאמר ויהי ערב ויהי בוקר יום השביעי", עכ"ל, ועין גר"א תיקון י"א מתיקונים אחרונים ד"ה דאקרון ימי.

ונגלה במקום - זמן- נפש, מקום, מזרח, כמ"ש הראב"ד (הקדמה לפי' ספד"צ פ"י) וז"ל, "ויהי בקר- ידעת השחר מקומו, הידעת זריחת השמש", עכ"ל. והזמן, כפשוטו וכמ"ש הגר"א (ספד"צ פ"א, ד"ה ואחיד לתתא) וז"ל: "ובקר נקרא (יסוד הבינה) התחלת היום, בקר של אברהם ששם התחלת התפשטותה כידוע", עכ"ל. ואמרו (זוה"ק ח"א מו ע"א): "ויהי בקר, מסטרא דאור", ואמרו (תיקונים ז' ע"ב) ובקר דאברהם. ולכן כתיב (בראשית כא יד) וישכם אברהם בבקר, ובנפש, זהו בהמה הנקראת "בקר". וכן כח הביקור בנפש, בבחינת "בקרן טלה".

וכתב בספר הפליאה (ד"ה וראה והבן כשהאב מצוי) וז"ל: "תראה שכתב אח"כ ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה, ושב ואמר, ויהי ערב ויהי בוקר, יום אחד, שלעתיד לבא יהיה אחד, אבל עכשיו יהיה בהבדל, ועיניו הרואות היום לחוד במשפטו, הלילה לחוד בענינו, ומה ליום עם הלילה ולילה עם היום", עכ"ל. ונבדל השתא הן במקום הן בזמן והן בנפש, כנ"ל

מדור
ארמית

מילון ערכים בארמית
בקר - פקר - דוקר - פוחזין - זדון

מילון ערכים ארמית

בקר - פקר - דוקר - פוחזין - זדון

עוד כתב הרד"ק (שופטים ט ד): וז"ל, "רקים ופוחזים- קלים מתנועעים על טרפם שלא היה להם במה יחיו, מן פחז כמים. ויונתן תרגם, סריקין ובקרין, סריקין ר"ל ריקין כמו בוקי סריקין (ג.ב. בקר, ב- רק) בדברי רז"ל, ובקרין כמו פקרים בפ"א, כמו הבקר לעניים, הבקר בב"ת כמו בפ"א, ופירושו אנשים מופקרים ומשולחין, או יהיה בקרין כמשמעו בב"ת, ור"ל רועי בקר, כי הם הנבזים שבאנשים, כמו שמצאנו בדברי רז"ל, אפילו רועי בקר, עכ"ל. (רועי בקר נחשבים רבואת דאפי' הם נאמנים בסנהדרין כד:)

וכח הפקר נגלה בבקר, בפרט בצואתם, גללים, כמ"ש (ב"ק לח ע"א) גללים אפקורי מפקר להו.

וכתב בערוך ערך בקר וז"ל: "אני ידעתי את זדונך, תרגום ית בקרונתך, עכ"ל. והינו שמזיד אינו סוף ענינו שעושה במחשבה תחלה לעשות כן, אלא כל שפושע ומפקיר את הדבר, נקרא מזיד. ודו"ק היטב. והיפך אותיות בקר, קבר, והינו כי בקבר נעשה אדם חפשי מן המצוות, ודו"ק.

וכן בקר אותיות ברק, בחינת הבריקה, נעשית סומים, וסומא הולך בחושך, וזהו הפקרות, והבן.

כתב הרד"ק (ספר השרשים, ערך בקר) וז"ל: "יהיה הבי"ת במקום פ"א, כי לפי שהם ממוצא אחד, הם קרובים בענין, כמו שמצאנו בלשון המשנה (פאה, פ"ז מ"א) הבקר לעניים, שהוא כמו הפקר. ותרגום ירושלמי, ונטשתה (שמות כג י"א) תשמטון יתה, ותבקרין יתה, ופירוש בקורת תהיה (ויקרא י"ט כא) להפקר היא, לפי שלא חופשה, עכ"ל.

והפכו בוקר, כמ"ש שם ברד"ק וז"ל, "בוקר אנכי (עמוס ז יד), כלומר רועה הפקר, עכ"ל והוא היפך הפקר, שלא ילך להפקר אנה ואנה ויתפזר ויעשה הפקר, הרועה בוקרם ואוספם כראוי, והבן. עין ויקרא י"ט, כ, ובראשונים שם, רמב"ן, רבינו בחיי.

וכתב רש"ר הירש (שמות ד כה) וז"ל: "בכר, קרוב לפקר, "בגר", "בקר", כולם מתגשם מושג החופש. "הפקר" או "הבקר", ללא בעלים. "בוגרת", השלב בו יוצאת הנערה מרשות אביה. "בוקר", השעה בה נחלצים ונבדלים העצמים מהשתרגותם הלילית. ("ליל" משרש "לול"), "בקר", אותו חלק של המקנה, הרועה חופשי, ואינו גדור בתוך מכלאות (עי' פ"י בראשית א ה). הבכור, אינו החופשי המשוחרר מכבלים, אדרבא, הרי עליו להיות המשרת הראשון, וכו', הבכור אינו המשוחרר, כי אם המשחרר, עכ"ל עי"ש.

